ТҮРҮҮШЫН ТАРЯА—ЭХЭ ОРОНДОО

Республикын колхоз, совхозууд 13500 гаран гектар таряа хадаад, 2 мянгаад гектарыень суглуулан сохибо. ...ялгын түрүүшын үдэрһөө гүрэндөө таряа тушаажа, Эхэ оронойнгоо үмэнэ абаһан социалис уялгаяа нэрэтэй ...тэйгөөр бэелүүлэе!

★ ★ ★

Ороноймнай бүхы таряашадта үльгэр жэшээ

...хуряалга халуун хаһадаа ... Ороной таряашад таряа хадахын, сохихын, Эхэ ...ехэ таряа үгэхын, абаһан ...нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүр...түлөө мүрысэнэ.

...дэ миллион пуүд таряа тү...гадуур худалдаха гэһэн на...ска үүсхэлые Кубаниин ...гаргаһан юм. Энэ үүсхэ...үдөө нютагуудай ажалшад ...дэмжээ. Олон түрүү кол...хозууд тариалан дээрэхи ...һайнаар эмхидхэжэ, таряа ..., тушаалга ехэ бүтээсэтэй...үлнэ.

...о таряа хуряаха үсэд шан...лэ олон ажахынууд суур...дэнэй дунда Ставрополиин ... «Темижбекский» совхо...лектив түрүү һууринуудай ...әлнэ. Тус коллектив ам...уд тухайгаа Эхэ орондоо ...мэдээсэбэ. Энэ коллектив ...ургамалнуудай эрхим ур...уулжа, таряа хадалга, со...он эрхимээр, урдань үзэг...богони болзор соо бэелүү...ооһо таряа тушааха түсэ...шалан дүүргэһэн байна. ...түрэнэй амбаарта 2165 ...пүүд тариан оруулагдаа. ...гайхамшагта илалта туй...Халэһэн үгэдөө заабол хү...ет таряашанай нэрэ хүндые ...гэхэ гайхамшагта жэшээе ...ажалшад ороной бүхы та...а харуулба.

... Н. С. Хрущев партиин ...ына Комитедэй нэрэһээ сов...үдэлмэришэдтэ, эмэгтэй хү...гшадтэ, мэргэжэлтэдтэ бэ...рээжэ, залаата ургамалнуу...асые хуряажа дүүргэһэн...түрэндэ таряа тушааха тү...үргэһэнтэйнь дашарамдуу...тэй эетэй бүхы коллекти...уунаар амаршалаад, саашан...алтануудые туйлахыень хү...

...хуряалгада темижбегэйхид ...туйлаба. Эдээнтэй хамта ...олиин хэдэн мянгаад ажалшад, мүн гайхамшагта шадабари, үсэд шанга, ёһотой ажал сэгнэдэг бүхы хүнүүд илалтын туйлагдаһанда баярлана. Энэ совхоздо жэл бүхэндэ ороохо тариан улам ехээр абтадаг, хуряалгын техникэ улам улам һайнаар хэрэглэгдэдэг, ажал хүдэлмэри шадамараар эмхидхэгдэдэг байна. Энээниень тусгаарлан тэмдэглэмээр.

Совхоз ороохо таряа түргөөр хуряаха түрүү арга дүршэл 3 жэлэй туршада бэелүүлжэ байнхай. Агрегат бүхэн дүршэлтэй механизаторнуудта, ажалай ёһотой мастернуудта даалгагданхай. Эдэнэр час, минута бүхэниие ашагтай һайнаар хэрэглэнэ. Энэ жэлдэ туйлай ехэ газарта—арба нэгэ мянга гаран гектарта таригдаһан таряае тон богонихон болзор соо хадаһан, энээнэй гурбанайнь нэгэ хуби һүниндөө хуряагдаһан байна бшуу. Эндэ ажал хүдэлмэреэ түргөөр бүтээдэг гуримда зоримгойгоор ороо. Тиигэжэ ажалай бүтээсэ эрид дээшэлүүлэгдэбэ.

Таряа хуряалга шэнэ технологиин ёһоор үнгэргэхэ темижбегэйхидэй дүй дүршэл ехэ ашатай туһатай байба. Илангаяа ороохо таряа ехээр таридаг оронойнмнай гол шухала районуудай эрхэ байдалда энэнь таарамжатай. Бии байгаа машина техникэеэ хэрэглэжэ, богонихон болзор соо урдынхиһаа һурагтүй ехэ хэмжээнэй ажал хүдэлмэри хэхэ, ороохо таряанай гээлтэ хоролто багадхаха арга олгоно. Энэ зун гансашье Ставрополиин бэшэ, харин Кубаниин, Доной, Поволжиин, Ураалай, Украинын олон ажахынууд ороохо таряа шэнэ гуримаар хуряана.

Темижбегэй механизаторнуудай, бүхы мастернуудай жэшээтэ дүй дүршэлые ороной бусад районуудай колхоз, совхозуудта үргэнөөр хэрэглэхэ гээшэ мүнөө тон шухала болобо. Хүн зон таряа хуряалтын түрүү дүй дүршэлые миил дуулбаряар бэшэ, харин гүнзэгыгөөр шудалха, тиигээд таряаландаа хэрэглэхэ ушартай. Үйлэдбэриин управлениин, партийна комитедүүдэй хүдэлмэрилэгшэд, мэргэжэлтэд, ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд комбайнернуудта, жаткын машинистнуудта, трактористнуудта энэ талаар тодорхой, бодото туһаламжа хүргэхэ уялгатай.

Оронойнмнай урда зүгтэ залаата ургамалнуудые хуряалга гол түлэб дүүргэгдэнхэй. Мүнөө үедэ шэнэ газар ашаглаһан Казахстанда, Ураал шадарай нютагуудта, Баруун Сибирьтэ, Красноярска хизаарта таряа хуряалга халуун дундаа ябуулагдана. Эдэ газар нютагуудай үргэн нэлэнхы тариаланда хуряалгын тон түрүү аргануудые хэрэглэхэдэ угаа таарамжатай. Тиигэжэ ороохо таряа түргөөр хадахада, үргэн абасатай агрегадуудые хэрэглэхэдэ, комбайнуудые бүлэглэн ябуулхада таарамжатай байна. Эдэ түрүү арганунуудые зүүн районуудта хэрэглэхэ гээшэ айхабтар ехэ ашагтай туһатай. Таряа хуряалгада алмагдаһан үдэр бүхэн эртэ тохёолдодог намарай хагсууһаа ехэ ороохо таряа хамгаалха байна.

Хадалга, сохилгодо хэрэглэгдэжэ байһан бүхы техникые ехэ бүтээсэтэйгээр ашаглаад, механизатор бүхэнэй халаанайнгаа даабари дүүргээд лэ байхадань, хуряалга, таряа тушаалга амжалтатайгаар бэелүүлэгдэхэ байна бшуу. Оренбургын областиин «Комсомольский» совхозой механизаторнууд эрхим шадабариин, ажалай габьяагай жэшээ харуулна. Совхозой хуряалгын бүхы хүдэлмэри поточно аргаар хэгдэнэ, агрегадуудынь үдэр һунигүй ябуулагдана, олонхи механизаторнууд халаанайнгаа даабариие үдэр бүхэндэ дүүргэнэ. Таряашадай дунда шанга мүрысөөн дэлгэржэ, техникэ тон эрхимээр ашаглаха шадабаритай түрүүшүүл улам улам олошорно.

Гэхэтэй хамта энэ жэлдэ зарим газар нютагуудта түрүүшүүлэй дүй дүршэл тоогдоногүй, механизаторнуудай ажал муугаар эмхидхэгдэнэ, агрегадууд удаан зогсоогдоно. Темирскэ, Алгинска үйлэдбэриин управленинүүдтэ (Баруун Казахстанай хизаар), Татарай АССР-эй Бугульминска управленидэ жатка, комбайнууд бүтээсэ багатайгаар хэрэглэгдэнэ. Красноярска, Алтайн хизаарай ажахынуудта хуряалгын агрегадууд бүтээсэтэй һайнаар хэрэглэгдэнэгүй. Красноярска, Алтайн хизаарай ажахынууд хэдэн миллион гектарай ороохо таряа хуряаха байна бшуу. Эндэ сагай уларилһаа дулдыдажа таряа хуряалгын хүдэлмэри унжагайрна бэшэ. Харин шалтагааниинь юун бэ гэхэдэ, ажал муугаар эмхидхэгдэнэ, механизаторнуудые техническэ талаарнь муугаар хангана.

Үйлэдбэриин управленинүүд, ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд комбайн, жатка бүхэниие хиналтадаа абаха, тэдэнэй зогсолтогүйгөөр ажаллаха хэрэгтэнь туһалха зорилготой. Иигэжэл таряа хадалга, сохилго, тушаалга түргэдхэгдэхэ болоно бшуу.

Энэ жэлэй эрхэ байдалда тариалан бүхэндэ хуряалгын ямар арга хайшан гэжэ хэрэглэхээ, тодорхой илгааень хараада абан, шиидхэхэ шухала байна. Тиигэбэл ороохо тариан гээгдэлдэ орохогүй, Эхэ орондоо ехэ ороохо тариан тушаагдаха.

Таряа хадалга, сохилгые бүхы хэмжээгээрнь түргэдхэхэтэйгээ хамта участок бүхэндэ хуряалга шанартайгаар үнгэргэхэ тухай ехэ оролдолго гаргаха хэрэгтэй. Агрегат бүхэн һайса тааруулан заһабарилагдаад ябуулагдаха ёһотой. Энэмнай багахан хэрэг бэшэ гээшэ. Юуб гэхэдэ нэгэл адли тариалангай газарһаа комбайнернууд ондо ондоо ургаса хуряадаг. Нэгэ зариманиинь ороохо таряа гээлтэдэ оруулдаггүй, зариманиинь оруулдаг байха юм. Механизаторнуудай, хүдөөгэй бүхы ажалшадай зорилгонь юун бэ гэхэдэ, ороохо таряанай гээгдэхэ ябадалые дууһан усадхаха болоно.

Мүнөө үедэ Башкирай, Куйбышевскэ болон бусад зарим областьнуудай ажахынуудай тоогто ороохо таряан ехээр сугларшанхай. Тэрэниие сэбэрлэхэ, элеваторта шэрэжэ абаашаха хүдэлмэри унжагайруулагдана. Таряанай гутаха ушаршье тохёолдоһон байна бшуу. Жэшээлхэдэ, Шевченкын нэрэмжэтэ Башкирай колхоздо ороохо тариан тоог дээрэ хушалтагүйгөөр удаан байлгагдаа. Тиигэжэ тэрэнь гутажа эхилһэн байна. Иимэ эзэн бусаар хандаха ябадалые сэхэ шууд болюулха, ажалдаа хайша хэрэгээр хандадаг хүнүүд тухай шанга хэмжээ абаха ёһотойбди. Тариалан дээрэһээ бэлэдхэлэй пункт, элеваторта таряа абаашахадаа ехэ гээлтэдэ оруулһан тухай мэдээсэлнүүд «Правда» газетэдэ ороно. Саратовска, Пензенскэ, Оренбургска, Ростовско областьнуудһаа иигэжэ бэшэнэ. Ороохо таряа абалгые эмхидхэхэ, шэрэжэ абаашаха талаар бэлэдхэлэй зарим организацинууд, түмэр замай транспортын хүдэлмэрилэгшэд нобшорно. Краснодарска хизаарай Еянска элеваторта мянган тонно тариан ашагдангүй байһаар гэжэ хэблэлдэ мэдээсэгдээ һэн. Шалтагааниинь юун бэ гэбэл, Хойто Кавказай түмэр замай хүдэлмэрилэгшэд вагонуудые саг соонь эльгээгээгүй байна бшуу. Гэбэшье энэ дутагдал мүнөө хүрэтэр усадхагдаагүй. Ороохо тариан арадай баялиг гээшэ. Тиимэһээ тэрэниие багаханшье гээлтэ хоролтодо оруулжа болохогүй.

Энэ жэлдэ үйлэдбэриин олон управленинүүдэй, областьнуудай, республикануудай таряашад гүрэндэ таряа худалдаха дээшэлүүлэгдэһэн уялгануудые абанхай. Хараалһан зорилгонуудаа бэелүүлхын түлөө тэдэнэр һайса оролдохо, шадабари мэргэжэлээ тодорхойлон харуулха болоно. Таряа хуряалгые, таряа тушаалгые улам улам түргэдхэхэ, ороохо таряанай багаханааршье гээгдэлдэ орохо ябадалые усадхаха хэрэгтэй. Совет һууринай олон миллион тоото ажалшад түрүүшүүлэй дүй дүршэлые саг үргэлжэ халан абаха, тэдээнһээ жэшээ абаха, ороохо таряанай түлөө хэгдэжэ байһан ехэ тэмсэлэй түрүү зэргэдэ ябаһан хүнүүдэй, социалис хүдөө ажахын мастернуудай, түрүү арга дүршэл хэрэглэгшэдэй хэмжээндэ хүрэмөөр ажаллаха ёһотой.

(«Правдын» августын 17-ной түрүү бэшэгһээ).

★

Хоёр үдэртэ 1700 га таряа хадаба

Манай газетын августын 17-ной номерто Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлениин Охин-Булагай совхозой социалис уялга толилогдоо һэн. Энэ уялга соогоо эндэхи механизаторнууд 12060 гектар таряагаа 16 үдэрэй туршада хуряажа дүүргэхэбди гэһэн байгаа. Энээнэйнгээ 7940 гектарые хүдэлмэриин 65 часай хугасаа соо амяарлан хадаха, тэрэнээ 130 час соо баалһаань суглуулан сохихо гэһэн юм. Механизаторнууд энэ бүхы ажалдаа ставрополиинхидай жэшээгээр, техникээ түргэн скоростёор ябуулха гэжэ шиидэнхэй.

Мүнөө тус совхозһоо манай редакцида баяртай мэдээсэл ерээ. Эндэхи механизаторнууд үнгэрһэн хоёр үдэрэй турша соо 1700 гектар шэниисэ хадаба. Энэнь таряа унагааха агрегат бүридэнь үдэрэй 60 гаран гектар хүртэнэ.

Эндэ Николай, Георгий Асеевтэнэй агрегадууд түрүү зэргэдэ ябана.

Хүндэтэйгөөр угтажа абахабди

Энэ жэлэй ургасын таряае саг болзор соонь тушааха абахын тула манай заготзерногой коллектив ороохо хадагалдаг байрануудаа һайнаар заһабарилаа, сагаадаа. Ороохо сэбэрлэдэг бүхы түхеэрэлгэеэ бэлэн болгоо. Ороохо буулгадаг тусхай түхеэрэлгэмнай үнинэй бэлэн болонхой. Таряа шэрэдэг машина, транспортер болон бусад онһото түхеэрэлгэнүүд һайнаар заһагдаа. Заготзерногой хашаа соохи талмайн ехэнхи хубинь шулуу дэбдигдээд, цементээр хушагдаа.

Мүнөө часай туршада 8 тонно ороохо хатаажа шадаха «СЗС-8» гэжэ шэнэ сушилка тодхожо, дүүргэхэеэ байнабди.

В. Юрусов,
Зэдын «Заготзерногой» директор.

БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

40-дэхи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№195 (10256) | 1963 оной августын 18, воскресени | Сэн 2 мүнгэн

...Р-эй оборонын Министрэй приказ

...оной августын 18 № 195 Москва город

...хэд лётчигууд, штурманууд, инженер, технигүүд, авиационно ...тэд, авиационно промышленностиин болон агаарай гражданска хүдэлмэрилэгшэд, ДОСААФ-ай спортсменүүд-авиаторнууд!
...хэд солдадууд, матросууд, сержантнууд, старшинанууд!
...хэд офицернүүд, генералнууд, адмиралнууд!
...СР-эй Агаарай-Сэрэгэй Флодой үдэрые совет арад, тэрэнэй ...Хүсэнүүд мүнөөдэр тэмдэглэжэ байна.
...СС-эй ЦК-гай июниин Пленумэй шиидхэбэринүүдһээ уламжалан ...болон политическэ шэнэ дэбжэлтын болоожо байһан оршон бай...най Эхэ орон авиационно һайндэрые мүнөө жэлдэ угтаба. Түрэл ...партияа тойрон нягтаар жагсаһан совет хүнүүд КПСС-эй ...ые бэелүүлхын тулада шэн зоригтойгоор ажаллана, долоон ...табадахи жэлэй түсэбые амжалтатайгаар дүүргэнэ, коммунизм ...ха талаар шэнэ зорилгонуудые бэелүүлэн ороно.
...тчик-космонавтнууд Валерий Федорович Быковскиин, Валентина ...ровна Терешковагай жолоодоһон «Восток—5», «Восток—6» гэ...тскэ замбуулинай онгосонуудай үзэгдөөгүй удаан саг соо ехэ ...дэлгэнүүдые хэһэниинь совет экономико болон культурын, нау...он техникын шэнэ илалта, социализм болон коммунизмын үзэл ...ай илан мандалгын эли тодо гэршэ болоно.
...вет арадай баатарлиг хэрэгүүд дайшалхы болон политическэ бэ...э шэнэ амжалта туйлахыень Арми болон Флодой сэрэгшэдые ...улна. Советскэ Зэбсэгтэ Хүсэнүүд сэрэгшэдэй дайшалхы һурал...ходоо нарижуулан, инаг Эхэ оронойнгоо нангин хилэнүүдые ...йгаар хамгаална, коммунизмын гэгээн гэрэлтэ байшан бодхожо ...совет арадай амгалан ажалда һаад ушаруулхые зүрхэсөө һаань, ...түримхэйшүүлые бута сохихоор ходоодоо бэлэн байна.
...гэй шадабари мэргэжэлые, зэһэнги бэлэн байлгые, соёл сурта...аар хатуужалые эсэшэ сусашагүйгөөр дээшэлүүлхэ, һэримжэ ...байха, эзэрхэг түримхэйшүүлдэ ямаршье сагта шанга сохилто ...дахаар байха гээшэ авиациин личнэ составай, мүн Арми болон ...бүхы сэрэгшэдэй зорилго болоно.
...арай-Сэрэгэй Флодой үдэртэй—бүгэдэ арадай һайндэртэй да...улан таанарые амаршалан мэндэшэлнэб.
...шалхы болон политическэ бэлэдхэлдээ, шэнэ техникэ болон буу ...дые шудалалгадаа, эрхим сэрэгшэдые, класстай мэргэжэлтэдые ...н болголгодоо саашанхи амжалта туйлахыень Зэбсэгтэ Хүсэнүү...циин личнэ составта хүсэнэб.
...арай гражданска флодой личнэ составта долоон жэлэй түсэбэй ...уудые дүүргэлгэдэнь, мүнөө үеын самолёдууд болон вертолёдуу...далалгадань, авиационно промышленностиин хүдэлмэришэдтэ,—...авиационно техникэ байгуулгадань, ДОСААФ-ай гэшүүдтэ—авиа... шэнэ рекорднуудые туйлалгадань, совет залуушуулай дунда ...рт хүгжөөлгэдэнь шэнэ амжалтануудые хүсэнэб.
...СР-эй Агаарай Сэрэгэй Флодой үдэрые тэмдэглэн **захирхамни:**
...анай Эхэ ороной ниислэл—Москвада, союзна республикануудай ...нүүдтэ, баатар-городуудта—мүнөөдэр, августын 18-да артилле... хорин буудалгаар салют үгэхэ.
...вет Социалис Республикануудай Союз мандаха болтогой!
...алтануудаар алдаршаһан эрэлхэг зоригто совет Зэбсэгтэ Хүсэнүүд ...а болтогой!
...енинэй байгуулһан Советскэ Союзай алдарта Коммунис парти ...а болтогой!

СССР-эй Оборонын Министр Советскэ Союзай маршал Р. МАЛИНОВСКИЙ.

...С. Хрущев, Л. И. Брежнев Индонезиин республикын ...дентдэ, премьер-министртэ амаршалгын бэшэг эльгээбэ

...циональна һайндэр...ь — Индонезиин бэеэ ...хай байдалтай болоһон...хойшо 18 жэл гүйсэһэнэй ...һайндэртэй дашарамдуу... Н. С. Хрущев, Л. И. ...жнев Индонезиин Респу...ын президент, премьер-...истр д-р Сукарнода амар...ын телеграмма эльгээ... Национальна экономико ...хөөлгэдэ, социальна хүг...тэдэ, арад зоной байра...ал һайжаруулгада саа...а амжалта туйлахыень ...С. Хрущев Л. И. Брежнев ... хүсэбэ.

Манай гүрэнүүд амгалан ёһоор зэргэ оршон байлгын гуримуудые сэхэ шууд бэелүүлхын, бүгэдөөрөө, хүсэдөөр буу зэбсэг хуряахын, колониализмые, тэрэнэй хойшолонгуудые эсэслэн усадхахын түлөө тэмсэнэ. Гүрэнүүдэймнай хоорондо тогтоогдоһон хани ёһоной бата харилсаа холбоон, бүхы талын харилсан ажаллалга саашадаашье ашатай һайнаар хүгжөөгдэхэ гэжэ телеграмма соонь тэмдэглэгдэнэ.

(ТАСС).

658 центнер шэниисэ

МУХАР-ШЭБЭР, августын 17. (Телефоноор абтаба). Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлениин «Рассвет» колхоз (Бэшүүр) энэ жэл таряа хуряалгадаа урда урданайхиһаа эмхитэйгээр ороо. Колхозой эрхим механизаторнууд һаяын үдэрнүүдтэ хэдэн зуугаад гектар шэниисэ хадажа, энэ жэлэй ургасын түрүүшын орооһые колхозой тоог дээрэ оруулба.

Тоог дээрэ ажаллажа байһан хүнүүд тариянайнгаа дээжые түргэн сэбэрлэжэ, автомашинануудта тээгээд, бэлэдхэлэй пунктда ябуулна. Бэшүүрэй автоажахын жолоодогшод Николай Горностаев, Антон Тюрюханов, Леонид Куприянов гэгшэд шэнэ ургасын таряа тээгээд, пункт тээшэ табилуулна.

Түрүүшын хоёр үдэртэ тус колхоз 658 центнер таряа тушааба. Бэшүүрэй тариан гүрэнэй амбаарта орожо захалба.

М. Савельев.

Үглөө, мүнөөшье эхилхэмнай

БАРГАЖАН (Телефоноор абтаба). Манай колхозой ехэнхи тариалан Хүнтэйн үргэн талада байдаг юм. Баян-Гол нютагтамнай үнгэрэгшэ хабар хожом болотор хүйтэн байжа, ороохото ургамалнууд урда урдынхиһаа оройшог таригдаа.

Эгээл тиимэһээ мүнөө эртэ тариидаһан шэниисэ, горох үшөө хүсэд эдеэшэжэ үрдеэгүй байна. Тиигэбэшье ургаса хуряалгаяа ехээр унжагайруулхагүйн тула үдэр бүри шалгажа байгаад, таряанайнгаа эдеэшэжэ эхилхэлээр лэ нэгэшье үдэрөөр хожомдонгүй, амяарлан хадажа захалхамнай.

Байгша ондо бүхы 4000 гаран гектар ороохото ургамалнуудаа бултыень амяарлан хадажа, ороохыень баалдань хэбтүүлжэ эдеэшүүлээд, хатаагаад, суглуулжа сохихобди. Үнгэрһэн жэлнүүдэй дүй дүршэлһөө харахада, таряа амяарлан хадаха, хуряахада ороохон гээлтэ хоролтодо орохогүй, мүн һайншье шанартайгаар абтадаг байна.

Бүхы таряагаа богони болзорто, гээлтэгүйгөөр хадаха, хуряахын тула машина техникээ һайнаар заһабарилан бэлдээбди. Түрүүшын үдэрһөө таряа хадалгада 17 комбайн, жаткануд ябаха. Тиихэдэ хадагдаһан баалые 10 комбайн, тэрэ тоодо 7 «СК-3» комбайн суглуулжа сохихо юм. Хуряалгын түлэг эхилхэдэ бүхы комбайн, жаткануудаа сүүдхын 16—17 час соо нэгэшье байлгангүй хүдэлгэхэбди. Үргэн тэгшэ тариалан дээрэ агрегадуудай ажалай бүтээсые дээшэлүүлхын тула зарим жаткануудаа хоёр-хоёроор холбоод хүдэлгэжэ туршахабди. Харин тракторнуудайнгаа олонхиие намарай паар хахалалгада үдэр һүнигүй хүдэлгэжэ, мүн үдэрынь таряа хуряалгада ябаһан тракторнуудаа баһал һүниндөө паар хахалалгада хэрэглэхэбди.

Даб дээрэ хараад үзэхэдэ, тариалан дээрэмнай муу бэшэ ургаса гаранхай. Гектар бүриһөө дунда зэргээр 10—12 центнер ороохон лаб абтаха аабза гэжэ һанагдана. Тиигэжэ гүрэндөө 50 мянган шахуу пүүд таряа худалдаха гэхэ гү, али түсэбөөр хараалагдаһанһаа 2 дахин ехэ таряа тушаахамнай. Мүн энэ жэлдэ түрүүшынхеэ хамта 260 гектарта горох тариһамнай һайнаар ургаа. Га бүриин 8—10 центнер ороохон абтаха байха.

Колхозоймнай олон жэлдэ хүдэлһэн, дүршэлтэй бэрхэ комбайнернууд Мунко Дабаев, Бубей Дармаев болон бусад комбайн, жаткануудаа түгэс бэлэн болгожо, полевой стандаа абаашанхай. Таряандаа үглөө, мүнөөшье орохоор бэлэн. Гадна полевой стануудшье һайнаар заһагдажа, түхеэрэгдөөд, оро дэбдихэр бэлдэгдээ, бригада бүхэндэ хүдэлмэришэдтэ халуун эдеэ бэлдэхэ столово бии болгогдожо байна.

Л. Раднаев,
Баргажанай үйлэдбэриин управлениин Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ.

800-гаад гектар тариан хадагдаба

Манай совхозой бүхы хүдэлмэришэд Мухар-Шэбэрэй таряашадай үүсхэлые халуунаар дэмжээд, өөһэдынгөө арга боломжонуудые тооложо үзэһэнэйнгөө һүүлээр, энээндэнь харюу болгон, 24 мянган центнер ороохо гүрэндэ худалдаха гү, али түсэбһөө гадуур 10 мянган центнер тушааха шиидээ. Энэ бага бэшэ уялгаяа нэрэтэй солотойгоор дүүргэхын тула механизаторнуудай тариан ажал дээрэ хүдэлхэ бүхы комбайнуудаа, тракторнуудаа һайнаар заһабарилжа, энэ харюусалгата кампанияа түгэс бэлэдхэлтэйгээр угтаа.

Мүнөө 9 мянган гектар шэниисынгээ 600 гектарыень амяарлан унагаагаабди, 150 гектарыень сэхээр хадаабди. Таряа хадалган дээрэ бүхыдөө 27 машина хүдэлнэ. Эндэ үргэн абасатай «С-6» комбайнай хедерые хабсаргаһан 13 «СК-3», тракторaap шэрүүлдэг арбаад «С-6» комбайн хүдэлнэ.

Мэнэ иигээд унагааһан баалнуудаа суглуулжа, сохижо эхилхэмнай. Эндэ өөрөө ябадаг бүхы комбайнуудһаа гадна, үшөө трактораар шэрүүлдэг нэгэ хэды комбайнуудта подборщик тодхожо ябуулхабди. Иигэжэ таряа хуряалга дээрэ хүдэлжэ байһан бүхы техникынгээ хүсые дүүрэн ашаглажа, шэниисынгээ хуряалгые сентябриин 10 болотор, бусад ороохото ургамалнуудаа сентябриин 20 болотор дүүргэхэ зорилготойбди.

А. Чимитцыренов,
«Октябрьский» совхозой директор.

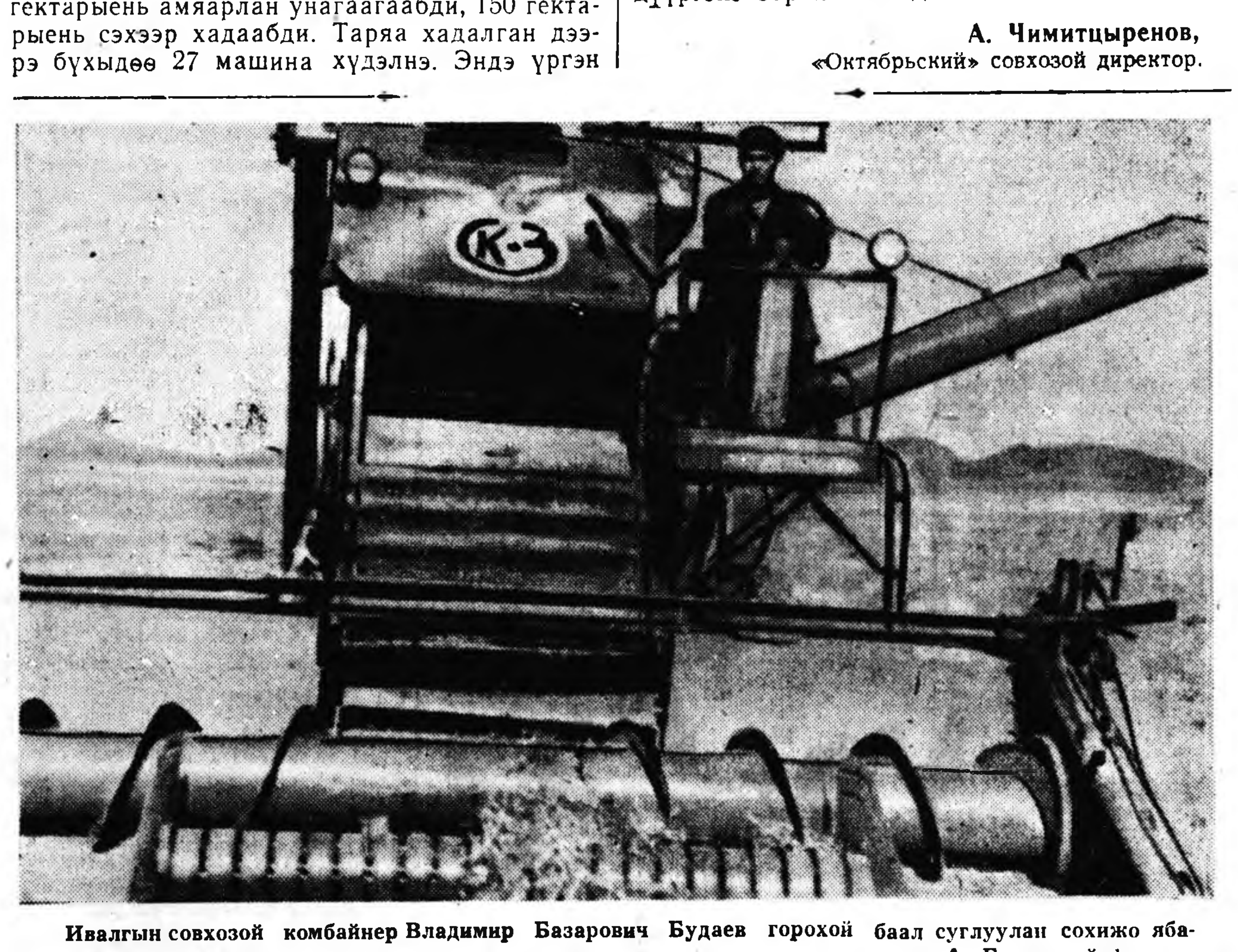

Ивалгын совхозой комбайнер Владимир Базарович Будаев горохой баал суглуулан сохижо ябана.
А. Борисовой фото.

Ажалай амжалта—оролдолгоһоо

Мотня тосхондохи һаалиин 6-дахи фермэ нёдондоной ноябрь һарада эмхидхэгдэһэн юм. Тус фермэ дээрэхи малшадай олониинь залуушуул, гэбэшье эдэнэй бүхы ажал хүдэлмэринь һайнаар эмхидхэгдэнэ, малай түл болон һү абаха талаар эдэнэр горитойхон амжалта туйлана.

Эндэ һаалишан Ксения Мартыновна Савельева ажалайнгаа амжалтаар суурхана. Тэрэ түрүүшээр һая туглаһан 18 гунжадые даагаа. Түрүүшын үедэ Ксенидэ хүндэ хүшэр байдаг һэн. Зарим үнеэдээ зүһөөрнь һайса таниидаггүй байгаа, зариманиинь хүсэд һаалгадаггшьегүй һэн. Гэбэ яабашье саашадаа энэ ажалдаа дадажа, багаханшье һаа, һайн гэжэ тэмдэглэмээр амжалта туйлажа эхилээ.

Ксения Савельева энэ жэл үнеэн бүриһөө 1350 килограмм һү һааха гэжэ социалис уялга абаһан юм. Теэд мүнөө харууһалжа байһан бүхы үнеэдһээ 12441 килограмм һү һаагаа гэхэ гү, али үнеэн бүриһөө 738 килограмм абаһан байна.

Фермын тугалшадай дундаһаа Афимья Егоровна Афанасьева оролдостой ажалаараа шалгарна. Тэрэ даажа абаһан 46 тугалнуудаа һайнаар харууһална.

— Би энэ амжалтаараа һанаагаа амараад, миин һуунагүйб. Саашадаа тугал бүриингөө нэмэлтэ шэгнүүрые дунда зэргээр хоногой 1000 грамм болгохоб,—гэжэ нүхэр Афанасьева мэдүүлнэ.

Иигэжэ тус фермын залуу коллектив мяха, һү элбэг ехээр абаха гэжэ оролдоно.

И. Ткачев.
Бэшүүрэй совхоз.

Национальна хэлэнүүдэй хүгжэлтэдэ зорюулагдаһан конференци Улаан-Үдэдэ болохонь

СИБИРИИН ҮНДЭҺЭ ЯҺАТАНАЙ ЛИТЕРАТУРНА ХЭЛЭНҮҮДЫЕ СААШАДАНЬ ХҮГЖӨӨХЫН ТҮЛ…

Коммунизм байгуулха үедэ Сибиринн үндэһэ яһатанай хэлэнүүд яажа, ямар шэглэлтэйгээр хүгжэхэ ёһотойб гэһэн асуудалда зорюулагдаһан конференци энэ оной августын 22—24-дэ Улаан-Үдэ городто манай болохонь. «Социалис нацинуудай хүгжэлтэһөө дулдыдан, национальна хэлэнүүдэй хүгжэдэг жама ёһонууд» гэһэн ехэ асуудал шэнжэлгые эмхидхэн холбодог манай ороной наукануудай Академиин Научна Совет, мүн СССР-эй АН-ай хэлэ бэшэгэй институт, СССР-эй АН-ай Сибириин таһагай Бурядай комплекснэ институт, Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институт энэ конференцие эмхидхэжэ зарлаба.

Урдань хаанта хархис засагай зүгһөө харшалуулан газаашалагдажа, баяд, ноёдто дарлагдажа, харанхы барга байдалда һууһан Сибириин бага яһатад Агууехэ Октябриин социалис революциин ашаар нойрһоо һэрин сэлмэжэ, СССР-эй бусад арадуудтай хамта социализм байгуулаад, мүнөө үргэн далайсатайгаар коммунизм байгуулха үедэ ороод, амжалта түгэлдэрөөр урагшаа дабшажа ябана. Совет засагай үедэ Сибириин үргэн тала дайдада һуудаг арадууд соёл культурае хүгжөөхэ талаар эрид ехэ дэбжэлтэ туйлаад, удхаараа социалис, түхэл маягаараа национальна соёл культура бии болгоо. Өөрынгөө түрэлхи хэлэн дээрэ үндэһэн соёлоо хүгжөөхэ аргатай болоһонойнгоо ашаар лэ Сибириин үндэһэ яһатан литература, искусствоо һалбаруулха, арад зоноо гэгээрүүлхэ, культурна хэмжээгээ дээшэлүүлхэ талаар гайхамшаг ехэ амжалтануудые туйлажа шадаа. Урда сагта хаанта засаг бага яһатанай хэлэнүүдые хоридог, хашадаг, дарадаг, бага яһатадые баадхажа ород болгохо, хэлыень болюулха, мартуулха гэһэн политика ябуулдаг байһан һаань, манай түрэл Коммунис парти, Совет гүрэн бага яһатанай хэлэнүүдые улам саашадань хүгжөөхэ, литературна хэлэнүүдыень улам хүсэтэй, нүлөө ехэтэй болгохын түлөө үдэр бүриин оролдолго гаргажа байдагынь бидэ бүгэдэндэ эли харагдадаг.

Мүнөөшье энэ болохоёо байгаа конференци Сибириин арадуудай литературна хэлэнүүдэй саашанхи хүгжэлтын замые тододхожо үгэхэ гэһэн зорилготой. Москва, Ленинградта хэлэ бэшэг шэнжэлдэг гол институудта ажалладаг эрдэмтэд, профессорнууд Г. Д. Санжеев, Ю. Д. Дешериев, В. А. Аврорин, Н. А. Баскаков, Т. А. Бертагаев, О. Н. Сунгик гэгшэд, мүн эрдэмэй кандидадууд А. А. Дарбеева, Г. П. Донидзе, М. И. Исаев, В. М. Наделяев гэгшэд түс асуудалаар элидхэлнүүд болон дэлгэрэнгы үгэнүүдые хэлэхэ, ондоо орёо асуудалнуудые тайлбарилан ойлгуулжа үгэхэ юм.

Үндэһэ яһатанайнгаа литературна хэлэнэй Совет засагай үедэ яажа хүгжэһэн, ямар амжалта туйлаһан тухайнь, ямар бэрхэшээлнүүд, дутуу дундануудай үзэгдэһэн тухайнь, саашанхи зорилгонууд тухайгаа Яхадай, Хальмагай, Тувын, Хакасай, Алтайн эрдэмтэд нүхэд Н. А. Силепцов, Д. А. Павлов, Д. А. Монгуш, Д. Ф. Патачакова, Е. Н. Чунжекова гэгшэд түс тустаа элидхэлнүүдые хэхэ байна.

Болохоёо байгаа конференцидэ буряад хэлэн үргэнөөр зүбшэн хэлсэгдэхэнь. Нэн түрүүн буряад литературна хэлэнэй яажа баяжаһан, дүрим, нормонуудайнь тогтонижоһон, стиль найруулгын талаар уян, нугархай болоһон тухайнь, манай автономито республикын тогтоһонһоо хойшо хүгжэжэ ерэһэн түүхэ тухайнь хэлэгдэхэ. Совет засагай үедэ буряад литературна хэлэнэй яажа хүгжэһэн тухай элидхэлһээ гадна, мүн буряад газетэ, журналнуудай хэлэн тухай Ц. Б. Цыдендамбаевай, буряадай уран һайханай литературын хэлэн тухай И. С. Хамгушкеевэй, буряад хэлэндэ нийтэ-политическэ терминүүдэй бии болгогдоһон тухай У-Ж. Ш. Дондуковой, буряад хэлэн дээрэ политическэ литературын ямараар оршуулагдадаг тухай Ц. Б. Будаевай, буряад литературна хэлэн болон нютаг хэлэнүүдэй хоорондохи харилсаан тухай Т. А. Бертагаевай, тэрэшэлэн И. Д. Бураев, Э. Р. Раднаев, Д. Г. Дамдинов гэгшэдэй, мүн буряад театр, радиогой хэлэн тухай Г. О. Туденов, В. Ц. Найдаков гэгшэдэй элидхэлнүүд шагнагдахаар хараалагдана. Тэрэшэлэн һургуулида буряад, ород хэлэнүүдэй ямараар заагдадаг, үзэгдэдэг тухай Ц. Ц. Цыдыпов, М. Н. Мангадаев гэгшэд, ород хэлые буряад зоной хэр зэргээр шудалан үзэжэ байһан тухай И. Б. Баранников, М. И. Исаев гэгшэд элидхэл хэхэ. Манай эндэ һуудаг ородуудай буряад болон эвенк хэлэнүүдһээ ямар үгэнүүдые абажа хэрэглэдэг болоһон тухайнь Л. Е. Элиасов хөөрэжэ үгэхэ байна.

Буряад литературна хэлэ, бэшэгээ хүгжөөхэ талаар олоһон олохо, туйлаһан амжалтанууд тухайгаа үргэнөөр хэлэхэтэеэ хамта, бидэнэр хэлэнэйнгээ хүгжэлтэдэ үзэгдэдэг дутуу дундануудай тухай хөөрэлдэхэ, гэдэнээ усадхаха, заһаха замуудые бэдэрхэ ёһотойбди.

Түбхын түрүүндэ хэлсэхэ асуудал гэхэдэ, буряад литературна хэлээ үргэн арад зонойнгоо дунда яажа дэлгэрүүлхэб гэһэн асуудал болоно. Ушар юуб гэхэдэ, манай буряад арад Совет засагай үедэ али бүхы талаараа ехэ амжалта туйлаһанайнгаа ашаар социалис наци болон хүгжэжэ байһан ушартай. Социалис наци гээшэ нэгэн нийтэ хэлэтэй болохо, энэнь хадаа литературна хэлэн байха ушартай. Харин манай литературна хэлэн мүнөө үедэ тон ааляар дэлгэржэ байдаг. Элдэб нютаг хэлэнэй зарим түлөөлэгшэд лэ литературна хэлэ шудалдаг. Харин үргэн олониитэ зомнай үнөөхил нютаг хэлэн дээрэ хөөрэлдэдэг зандаа. Юумые нэгэ янзаар, литературнаар нэрлэдэг болоодүйбди. Урдынхидаал мии, миигэй, биихэй, хоошхо, хөөшхэ, хээсхэ, хысхэ, шөөшхэ, нэрисгэй, нэрисгэй, зурууд, шээрэ, шүдэнзэ, шударуул, эсбиишхэ, сеэрэнхэй, шээрэнхэ гэлдэһээрбди. «Баабай» гэжэ үгэмнай нэгэ нютагта «ехэ аха», нүгөө нютагта «ехэ эгэшэ», ондоо нютагта «абгай», «эсэгэ» гэхэ мэтээр ойлгогдоһоор зандаа. Эдэ мэтын илгаануудые тоолохо болоо һаа, захагүй олон юм. Иимэ диалектизмүүдые усадхаха, нютаг хэлэнүүдые болюулжа, арад зоноо нэгэ литературна хэлэтэй болгохо ямар арга зам байнаб, энэ хэрэгэй бүтэжэ ядадагай шалтагаан ямар бэ гэжэ элирүүлхэ хэрэгтэй.

Һүүлэй үедэ зарим залуушуулай зүгһөө түрэлхи буряад хэлээ тоохогүй, гэр бүлэдөөшье, ажал хүдэлмэридөөшье ородоор дуугаралсадаг ябадал дэлгэржэ байна. Манай совет патриотизм интернациональна шэнжэтэй байхынгаа хажуугаар, мүн түрэһэн нютаг дайдадаа, эхынгээ һайхан түрэл хэлэндэ халуунаар дурладаг байхые залуушуулда хүмүүжүүлхэ гэһэн эрилтэ табидаг.

Зүгөөр эндэ хэлэгдэһые ород хэлэндэ һурахагүй гэһэн шэнгеэр ойлгожо огто болохогүй. Ород хэлэн хадаа дэлхэйн эгээ түрүү үндэһэ яһатанай хэлэн юм. Энэмнай манай ороной олонхи зоной хэлэн байжа, мүнөө элдэб олон яһатанай хоорондоо хөөрэлдэдэг, харилсадаг хэлэн болонхой. Коммунизм байгуулха үедэ элдэб үндэһэ яһатад бэе бэедээ улам ойро дүтэ боложо нэгэдэхэ, тиин бүхы дэлхэй дээрэ коммунизмын илаан мандаха, бүхы яһатан ниилэжэ, нэгэн хэлэтэй болохо гэжэ марксизм-ленинизм һургана. Манай орой хүн түрэлтэдэй нийтэ хэлэниинь яажа бүрилдэхэ ёһотойб гэһэн асуудал мүнөө тодорхойгоор шэнжэлэгдээгүй. Бүхы дэлхэй дээрэ социализмын илахада, үндэһэ яһатанай хэлэнүүд ниилэжэ, нэгэн болохо, энэнь ородшье, англишье хэлэн бэшэ байха гэһэн Сталинай теори мүнөө шүүмжэлэлдэ оронхой.

Манай ороной үндэһэ яһатадай бэе бэедээ улам ойртохо, нэгэдэхэ ябадалдань ород хэлэнэй айхабтар ехэ үүргэ дүүргэхэ байһаниинь дамжаггүй. Тиимэһээ бүхы буряад зоноо ород хэлэндэ һургаха, тэдэниие мүн түрэлхи хэлэндэнь һургаха, тиигэжэ хоёр хэлээ адли тэгшээр мэдэдэг болгохын түлөө аһан шадалаараа шармайн оролдохо ёһотойбди.

Зарим хүнүүд элдэб олон үндэһэ яһатадай хэлэнүүд ород хэлэнтэй худхаралдаха, ород хэлэн соо шэнгэхэ ёһотой гэжэ бододог. Энэнь буруу гэжэ һанахаар. «Национальна асуудалаар В. И. Ленинэй гаргаһан һургаалай үүдэнһээ Сибириин арадуудые этнографиин талаар шэнжэлхэ зорилгонууд» гэһэн статья соогоо проф. Л. П. Потапов иигэжэ бэшэнэ: «мүнөө манай ороной үндэһэ яһатадай хоорондоо хандадаг хэлэниинь ород хэлэн гэжэ элитэ тодорoo. Тиимэһээ ерээдүйдэ бии болохо СССР-эй нэгэн коммунис нациин нийтэ хэлэниинь имагтал ород хэлэн болохо ёһотой гэжэ һанамаар. Бусад үндэһэ яһатанай хэлэнүүд хожом, хойно хэрэгээ болиходоо, орхигдохо ушартай. Зүгөөр иигэжэ орхигдохо сагынь аяар холын ерээдүйдэ болохо, хэлэнүүд үни удаан байха, ута наһа наһалха, улам хүгжэхэ юм» («Советскэ этнографи» гэжэ журнал, № 2, 1960 он, 30 нюур). Энэ һанамжа зүйтэй зүб гэжэ һанамаар. Тиимэһээ, жэшээнь, буряад хэлэн ород хэлэнтэй худхаран холисолдохо гэжэ һанамжалханиь буруу болоно.

Харин үндэһэ яһатануудай хэлэнүүд худхарха, холисолдохо ёһотой гэһэн Сталинай эндүүтэй һаналһаа үндэһэлэн, бидэнэр буряад хэлээ ород хэлэндэ дүтэлүүлхэ ёһотойбди гэжэ һанадаг байһан ушарһаа хэдэн алдуу гаргаһан байгаабди гэжэ хэлэлтэй. Жэшээнь, ород алфавитда оролгын үедэ ородһоо абтаһан үгэнүүдые бэшэхэ дүримүүд буруугаар зохёогдоһон байжа, абтаһан үгэнүүдэй бэшэлгэнь юрэнхы дээрээ арад зоной хэлэлгэһээ ондоо болошонхой. Энэнь буряад литературна хэлэ үзэлгэдэ түбэг татажа байна. Энээн тухай манай эрдэмтэ нүхэд Г. Д. Санжеев, Ц. Б. Цыдендамбаев болон бусад нэгэнтэ бэшэ хэлэһэн байна. Жэшээ болгон, нэгэ хэды зүйлнүүдые харуулбал иимэ: 1). абтаһан үгые хэлэхэдээ, буряад хүнүүд тэдэниие өөрынгөө хэлэнэй дүрим, нормодо оруулжа, аялганай тааралдалые баримталдаг сохилтотой аялганиие удаанаар үгүүлдэг: дирээгтэр, сеэгтэр, тагсии, шосээ, хирургии, буржуазии гэжэ хэлэдэг аад, директор, сектор, такси — таксин, шоссе — шоссейн, хирурги — хирургин, буржуази — буржуазин гэжэ бэшэнэбди; 2) үгын эхиндэ зэргэлээд байһан хэдэн хашалгануудые олонхи буряадууд зүбөөр үгүүлдэг: стоол, стүүл, класс г. м. Жэшээнь, халаас гэжэ хэлэхэ болоо һаа, энэнь хара хэлэнэй (просторечи), хожомдонги ябадал гэжэ харагдадаг болонхой. Зүгөөр үгын һүүлдэ зэргэлһэн хашалганууд яабашье зүбөөр үгүүлэгдэдэггүй, яабашье хойто тээнь гү, али дундань аялган хабшуулдадаг: аагта, пүүншэ, пүүнктэ, күроортэ, космонаавта, траагта, паарка, шрифтэ, аваанса, пооездо, роомбо гэжэ хэлэдэг аад, акт, пунш, пункт, курорт, космонавт, тракт, парк, шрифт, аванс, поезд, ромб гэжэ бэшэнэбди. Энэ ушарһаа залгалта, суффиксын эдэ үгэнүүдтэ нэмэгдэхэдэ, бүри олон хашалган зэргэлжэ, бэшэлгэнь үгүүлгэһээ бүри холо боложо, олон алдуу гарадаг: аагтада, аагтатай, аагталха, поездодо, поездотнай, трактористатнай гэжэ хэлэдэг аад, актда, акттай, акталха, поезддо, поездтнай, трактористтнай гэжэ бэшэдэгбди; 3) зарим үгэнүүдые һургуулитай, эрдэмтэй буряадуудай ородшолжо, зүб хэлэдэгшье һаань, нилээд олон үгэнүүдэй бэшэлгэ үгүүлгэ хоёрынь ехэ һэлгээтэй байна: газеэд, лоодори, лоторей, лоозонго гэдэг аад, газетэ, лодырь, лотерей, лозунг гэхэшэлэн бэшэнэбди; 4) олон үгэнүүд, илангаяа нэрын бэшэ падежнүүдтэ буряад үгэнүүдтэй түхэл дүрсөөрөө адли болошодог, ойлгохо ябадалда түбэг ушаруулдаг. Шар, толь гэхэ мэтэ үгэнүүдые зохилдуулхада: шар — шарай (нюур шарайтай адли), толь толиин, толёор (толи, гэрэл гэһэн үгэтэй адли болоно). 5) у, ю дээрэ сохилтотой, абтаһан үгэнүүдые, жэшээнь: утюуг, утюугээр, утюугдахэ, рүүчкэ — рүүчкээр гэдэг аад, утюг — утюгаар, утюгдаха, ручка — ручкаар гэжэ бэшэдэг байнабди. Энэ мэтын алгасал тон олон байжа, буряад хэлэнэй орфоэпиин дүрим зохёохо гэхэдэ, ехэ һаад боложо, тиимэ дүрим мүнөө хүрэтэр зохёогдоогүй.

Иимэ таагүй байдалые усадхажа, абтаһан үгэнүүдые арад зоной хэлэдэг гуримтай зохилдуулха гэхэдэ, энэтнай буряад хэлые ород хэлэнһээ холодуулха гэһэн ябадал болохо гэжэ зариман тулгаад байдаг. 1962 ондо бэшэгэйнгээ дүримые заһажа, зарим үсөөхэн үгэнүүдые (сад, мода, база, хор, эра г. м.) буряадшалжа бэшэхэ гэхэдэ, энэтнай интернационализмһаа хадуурһан ябадал гэһэн үгэнүүд гараһан байна.

Тэрэшэлэн ондоо хэлэ… дые хэтэрхэй ехээр абах… га хэхэ, ород мэдүүлэлые… хэндэ оршуулха, һажаа… мэтэ бусад асуудалнуу… ренци дээрэ һанамжаа… ёһотойбди.

Дээрэ дурсагдаһан зүйл… лэхэдээ, би ород хэлэнэй… оруулая, үгэ абахаяа бо… уряална бэшэ, харин та… зүйлнүүдээ зүбөөр боло… өөрынгөө хэлэндэ зүбөөр, … тайгаар хэрэглэе, хэлэнэ… шам нормые бү эбдэе, ли… хэлээ арад зоной хэлэн… лодуулая гэхэеэ һананаб… буряад хэлэндэ ород хэл… шадаашье ехээр нүлөөлж… най улам баяжуулха … ямаршье ажаг һэжэг үгы.

Гансал хэлэ бэшэгэй … дэй бэшэ, харин бүхы ол… ноймнай оролдолго гаргаа… ряад литературна хэлэмна… хүгжэжэ, арад зонойнгоо … гэржэ шадаха юм. Тиимэһ… байгаа конференцидэ үргэ… хабаадажа, конференции… зүйлдэ табигдаһан асуу… хамтаараа хэлсэжэ, зүб ш… нүүдые гаргаха ёһотойбди.

Москва, Ленинградай е… дэмтэдэй, Сибириин олон… түлөөлэгшэдэй хабаадалга… гэргэхэеэ байһан энэ к… буряад литературна хэлэ… даа хүгжэхэ ябадалдань ех… мэри болоно үгэхэ бэзэ га… хаар.

Л. ШАГ…
БКНИИ-гэй хэлэ б… таһагай хүдэлмэри…

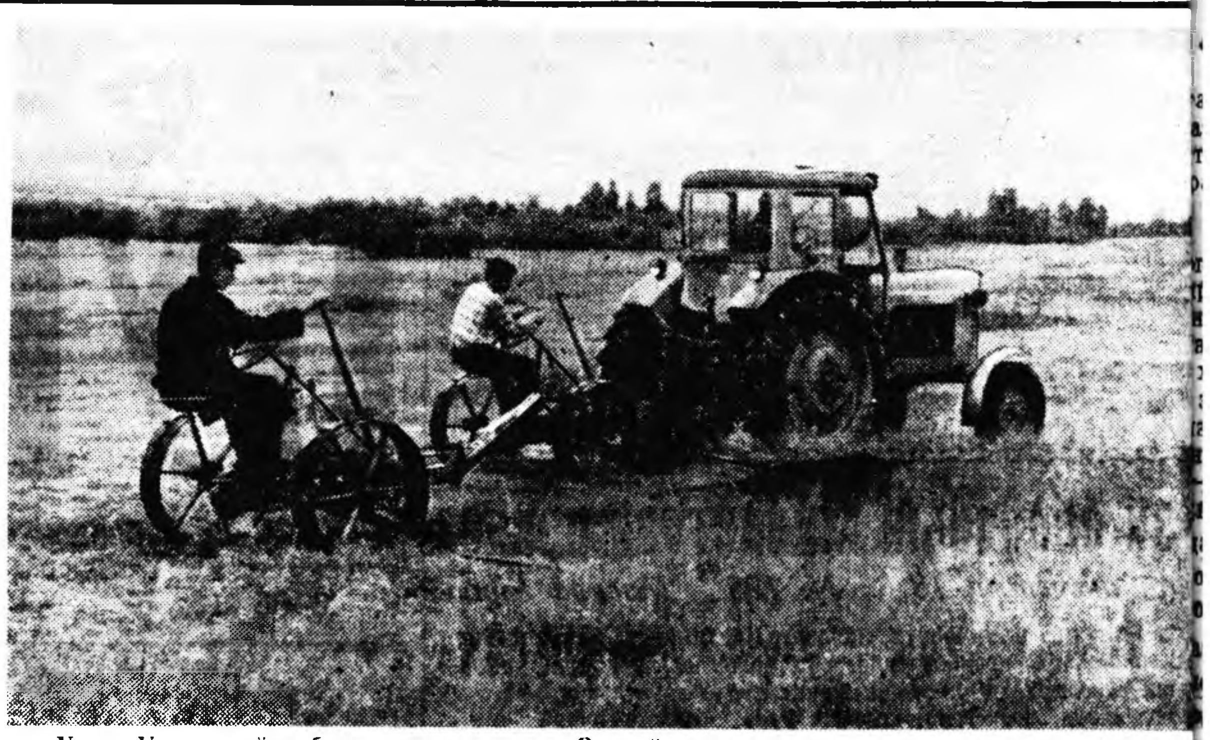

Улаан-Үдын үйлэдбэриин управлениин Онохойн совхоз үбһэ бэлэдхэхэ хүдэлмэреэ … лүүлһээр. Илангаяа 5-дахи отделенидэ энэ хүдэлмэри оньһото машинын хүсөөр бүтээгдэнэ. Зу… рэ: 5-дахи отделениин нүхэр Хайбзановай тракторна агрегат үбһэ сабшажа ябана.

Н. КОЗУЛИНАЙ …

КОЛХОЗ, СОВХОЗУУДАЙ МЕХАНИЗАТОРНУУДАЙ АНХАРАЛДА

Хэрэгсэлһээ гараһан машинын тоһо суглуулая

Мүнөө хаа хаанагүй орооһо тарянай ургаса хуряалга, үбһэ тэжээл бэлэдхэлгэ дээрэ хэдэн зуун трактор, машинанууд хүдэлжэ байна гээшэ.

Хэнэйшье мэдэһээр эды олон машина, техникэдэ үдэр бүри нилээд ехэ түрхихэ тоһон, шэнгэн түлишэ гаргашалагдана, мүн трактор, машинын түсэхайта саг болзор соо хүдэлөөд байхадань тэрэнэй тоһодолгын горитой хэрэгсэлые һэлгэдэг, шэнэлдэг ёһотой юм.

Тиимэһээ ажахы бүхэндэ машина, тракторһаа гараһан муу тоһо, түлишэ нилээд ехэ сугларда байна. Энээниие хараада абажа, РСФСР-эй Министрнүүдэй Совет ажахынуудта хэрэгсэлһээ гараһан, хуушарһан машинын тоһо хаа хаанагүй суглуулжа тушааха гэһэн тусхай тогтоол гаргаад, колхозуудай түрүүлэгшэнэр, совхозой директорнүүдые, главна инженернүүдые уялгалһан байна. Энэмнай ажахыда, гүрэндэшье аргагүй ехэ ашагтай туһатай хэрэгсэл байна бшуу.

Гэхэтэй хамта, Хяагтын үйлэдбэриин управлениин ажахынууд трактор, машинануудта хүдэлжэ гараһан хуушан автол, нигрол, солидол, дизельнэ тоһон гэхэ мэтэ хэрэгсэл суглуулжа абаад, дүтын нефтебазануудта тушааха талаар биратай юумэ хэнэгүй.

Илангаяа эндэхи «Дружба», «Родина» колхозуудта, мүн Хүдэриин, Хяагтын совхозуудта машина, тракторай хэрэгсэлһээ гараһан тоһо суглуулха хүдэлмэри муугаар эмхидхэгдэнэ. Зарим механизаторнууд трактор, машинынгаа хүдэлжэ гараһан хуушан тоһо, түлишэ хамаагүй талаар адхажархидаг, үгышье һаа тэрэнээ нэгэ амһартада суглуулхадаа элдэб тоһо холисолдуулжархидаг зантай. Гадна суглуулаа болоһон тоһоёо хаһа сагтань тушаангүй, амһартатайнь эндэ тэндэ хаяжархина.

Байгша ондо хэрэгсэлһээ гараһан үлүү тоһо, түлишэ суглуулжа тушааха тухай түсэб Хяагтын үйлэдбэриин управлениин ажахы бүхэндэ хүргэгдэнхэй. Энэ тон шухала хэрэгтэ Погранична совхозой механизаторнууд хангалтатай һайнаар хандажа, мүнөө тоһо, түлишэ суглуулха, тушааха жэлэйнгээ түсэб үлүүлэн дүүргээ. Эдэнэрһээ жэшээ абамаар.

Ургаса хуряалга, үбһэ тэжээл бэлэдхэлгын халуун хүдэлмэриин хаһа саг соо трактор, машинада хүдэлһэн хүн бүхэн хэрэгсэлһээ гараһан килограммшье тоһо, түлишэ гээлтэ хоролто болгонгүйгөөр, суглуулжа байгыт гэжэ захигдана.

Тиимэһээ тракторно-тарян ажалай бригада бүхэндэ машинын хуушан тоһо, түлишэ суглуулха амһартануудые табиха байна. Мүн сугларһан тоһо, түлишэ саг дарыдань дүтын нефтебазада абаашажа тушааха хэрэгтэй.

Н. Батуев,
Хяагтын «Сельхозтехникын» районой нэгэдэлэй хүдэлмэрилэгшэ.

Социалис оронуудаар

ГУРБАН ДЭЭДЭ ҺУРГУУЛИ НЭЭГДЭХЭНЬ

СОФИ. (ТАСС). Болгариин Арадай Республикада шэнэ жэлдэ гурбан дээдэ һургуули—Варнада электротехническэ институт, Бургаста химико-технологическа институт, Тырново городто педагогическа институт һуралсалай шэнэ жэлдэ нээгдэхэнь.

Республикада хамтадаа 25 дээдэ һургуули бии болохонь гээшэ. 1944 онойхитой сасуулхада, дээдэ һургуулинуудайнь тоо 5 дахин олошорһон болоно.

Болгарида мүнөө үедэ 56 мянган студентнүүд бии. Капиталис Болгариин үеыхитэй жэшээлбэл, энэнь 6 хахад дахин олон болоно бшуу.

Мянган хүн бүхэндэ хэды студентнүүд хүртэнэб гэжэ жэшээжэ үзэхэ болоо һаа, Франци, Англи, Итали болон бусад хүгжэнги капиталис оронуудые ахижа гаранхай.

СУДНАНУУДЫЕ БҮТЭЭДЭГ ТҮБ

ВАРШАВА. (ТАСС). Силезиин завод, фабрикануудта суднануудые бүтээхэдэ хэрэглэгдэдэг элдэб түхеэрэлгэ, материалнууд тон олоор гаргагдадаг. Гданьскиин, Гдыниин, Щециной верфьнүүдтэ суднануудые хабсаргадаг юм.

Промышленна Силезиин зуу шахуу металлургическа, машина бүтээлгын заводуудта суднануудай түхеэрэлгэнүүдэй 80 процентнь гаргагдадаг байна. Тиигэжэ Силезиин заводуудһаа судныи двигатель, элдэб түхеэрэлгэ, компрессор болон бусад Гданьск, Гдыня, Щецин городуудта саг үргэлжэ эльгээгдэжэ байдаг.

Иимэ ехэ хэмжээнэй техническэ баазатай Польшын барилгашад энэ жэлдэ 300 мянган тонно шэгнүүртэй суднануудые бүхыдөө бэлэн болгохо.

КУБЫН ҺУРАГШАДАЙ УРЯАЛ

ГАВАНА. (ТАСС). Британиин Гвианада һаяхан тохёолдоһон аашануудтай дашарамдуулан, Кубын университедүүдэй һурагшадай нэгэдэл дэлхэйн бүхы һурагшадта, арадуудта уряал гаргаа. Америкын империализмын Британиин Гвианын дотоодын хэрэгүүдтэ хамааралгүйе Кубын университедүүдэй һурагшад буруушаагаад, түс ороной бүхы һурагшадтай, арад зонтой эб хамта байһанаа мэдүүлбэ.

Бүхы оронуудай һурагшадай национальна организацинууд Британиин Гвианын арадай үнэн зүб уг зорилготой тэмсэлые дэмжэг лэ гэжэ Кубын университедүүдэй һурагшадай нэгэдэл уряалһан байна.

ЛЕЙПЦИГЭЙ ЯАРМАГТА БЭЛДЭНЭ

БЕРЛИН. (ТАСС). ГДР-эй текстильнэ промышленностиин предприятинууд сентябриин 1-дэ нээгдэхэ Лейпцигэй намарай яармагта бэлдэнэ. Үргэн хэрэглэлэй продукци тэндэ үргэнөөр харуулагдаха юм. ГДР-эй текстильнэ промышленность һүүлэй жэлнүүдэй туршада элдэб продукци гадаадын оронуудта ехээр абаашадаг болоо. Мүнөө үедэ дэлхэйн 72 оронуудта ГДР-эй текстиль абаашагдана. 1958 онһоо 1962 он хүрэтэр гоёолтын элдэб бүд, трикотаж, гадар хубсаһан, эхэнэрэй гадар хубсаһан хоёр дахин ехээр оёгдодог болоо. Хэмэл торгон бүд 4 дахин ехэдхэгдэһэн байна.

Румыниин Арадай Республикын нийслэл Бухарест жэл бүхэндэ гоё һайхан болоно. Арадай засагай жэлнүүдэй үедэ багахан гэр байрануудай орондо, урдань хооһон байһан газарта томо гэр байранууд бодхоогдоо. Зураг дээрэ: Бухарест город харуулагдана. АДЖЕРПРЕСС—ТАСС-ай фото.

ХАЖУУРАЙ ХАНХИНААН ЗАМХАНАГҮ…

ЗУРАГЛАЛ

«БАЙКАЛ» КОЛХОЗОЙ гол һалбари—мал ажал юм. Тиимэһээ үбһэ хуряалгын, силос даралгын урагшатайгаар үнгэрөөл һаа, адууһа малынь һайн ондо орожо, һү, мяха, нооһо гэхэ мэтэ элбэгээр абтаха, колхоздо олзо доходшье ехэ орохо, баяжахань дамжаггүй.

Үнгэрһэн жэлдэ колхоз хамта 1500 центнер үбһэ хуряажа абаха гэжэ түсэблөөд, тэрэнээ үлүүлэн дүүргэжэ шадаа бэлэй. Харин байгша ондо 1800 центнер эрхим шанартай үбһэ, горитой шэмэтэ тэжээл адууһа малдаа бэлэдхэхэ зорилго табяа. Энэ хараалһан түсэбөө нэрэтэй түрэтэйгөөр бэелүүлхын тула июль һарын тэн багаар колхозойхид үбһэ хуряалгадаа жэгдэрэн орожо, үргэн далайсатайгаар ажаллажа эхилээ.

Мүнөө эндэ үбһэ хуряалгада хамта 24 звено (тэдэнэй дүрбэниинь комсомол-залуушуулай звено) хүдэлжэ байна.

Үбһэшэд түрүүшээр ногооной ушоо һайжартар гансал гар хажуураар сабшаха гэжэ шиидэбэд. Тиигэдшье гар хажуураар сабшахада морин, тракторай косилкануудта орходоо ногоониинь һураггүй доогуур, газарай хүрьһэ эльбэн тооной сабшагдажа абтадаг бшуу. Гар хажуураар сабшаһан газарһаа ехэ үбһэн хуряагдана. Һүүлдэ ногооной хүсэд ургаһан хойно мориншье, тракторайшье, косилкануудые үбһэ хуряалгада олоор табижа хүдэлгэхэбди гэжэ колхозой хүтэлбэрилэгшэдшье, үбһэшэдшье хэлсээ.

...Наран шангаар шарана. Үбһэ тармалгын халуун үе. Колхозой түб Утаата нютагай баруун хойно нэмжыһэн сабшалан дээрэ хүнүүдэй хөөрсэгэнэхэ харагдана. Эндэ Дамба Бодеевэй хүтэлбэрилдэг звеногой үбһэшэд сабшаһан үбһэеэ һалижа, наранда хатаажа байба. Бургааһа шугын забһараар хажуур, тармуурай ханхинаан, хүдэлмэришэдэй абяан замханагүй.

— Һайсал тараажа, һэлигты. Ши, Борис, яатараа яарана гээшэбиш. Харана гүш энэ,— гээд Дамба бригадир мүнөө жэл түрүүшынхеэ тармуур бариһан 4-дэхи классай һурагша Тубанов Бориста хандажа, һалижа ябаһан мүрэйнь нэгэ захада орхигдоһон бөөн үбһэ урбуулаадхина. Нээрээшье тэрэнь бороодо нороһон нойтон уһабхир ногоон байгаа ха юм.

— Иимэ бөөн ногоо нимгэхэнээр тараажа һура. Тиигээ һааш, наранда хатахааршье түргэн байха,—гэжэ бригадир Бориста захина.

— Зай, зай,—гээд Борис багшаһаань муу сэгналтэ абажархиһан юумэндэл уруу дуруухан саашалба. Энээниие Дамба бригадир обёоржо:

— Борис, толгойгоо гунхуулха хэрэггүй. Шимни ехэ хүнһөөшье балай дутанагүйш, һайн лэ ажалланаш. Үсэгэлдэр хоёрдохи жэлээ хажуур барижа ябаһан Дымбрылһээ 5 соото үлүү сабшааш. Энэш түрүүшын жэл ажал хэжэ ябаһан хүндэ ехэхэн лэ амжалта гээшэ, — гэжэ бригадир Борисые урмашуулна.

БРИГАДИРАЙ магтахада Борисшье баяртай хухюу болоожо, улам ехэ хүсэ нэмэжэ байһандал эршэмтэйхэнээр тармуураа даллажа, мүртэй ногоо шадамараар тараана.

Борисһаа ахашаг аад, бэеэр ехэшье бэшэ Дымбрыл Доржиев өөр тухайгаа дуулаад:

— Һэ, би Борисһаа дутахалгүй һэм. Үсэгэлдэр хажуурайм эшэ хухаржа һаатуулаа ха юм,—гээд бэеэ умөөрнэ.

— Бү һайрха. Тээсгэншье Бориста дабагдашана һэнш. Тиихэдэ хажуурайш эшэ хухараа һэн гү? Үгы. Тиихэдэ һаатаа һэн гүш? Үгы. Теэд лэ ахигдаа бэлэйш,—гэжэ Дымбрылһээ нэгэ класс дээгүүр һурадаг Людвиг Ванчиков һануулаадхиба.

— Эдэмнай ажалда дуратай, бэрхэшье, хухюу, согтой солбон, ухаансар, һонор үетэн үдэжэ ябана даа, —гэжэ Дамба бригадир омогорхоно.

Түрүүн энэ бригадада 7 ухибүүдые эльгээхэдэнь нүхэр Бодеев: «Эдэ юу хороожо, туушатайгаар хүдэлхэб даа» гэжэ досоогоо ехэ голонгир байгаа һэн. Теэд ухибүүд бригадаяа хойшонь татаагүй. Тэдэнэр үдэр бүри 1,5—2 нормо дүүргэжэ, сабшахадаашье, тармахадаашье ехэшүүлһээ дутанагүй.

Дамба Бодеевэй звено 2136 центнер үбһэ хуряажа абаха уялгатай. Мүнөө энэ бригадын үбһэшэд 1400 центнер үбһэ шэмэ ехэтэйгээр, хура бороодо угаалгангүй хуряажа абаад байна.

Хойто Байса. Энэ бууса Утаата тосхонһоо 30 гаран модо холо хүдөө газарта оршодог. Эндэ Гомбо Доржиевай хүтэлбэрилдэг комсомол-залуушуулай звено үбһэ хуряажа байнхай.

ҮДЭШЫН НАРАН арюу… гажа, үглөөдэр сэлма… үдэрэй мандаха байһан ту… үгэбэ. Һаглагар шэлбээһэ… ядаһандал найган татаһа… шэнэһэтэ шугыһаа һэбшээ… нэй бэе һэрюусүүлжэ за…

—Шамдагты, шамдагты, —гэжэ Гомбо Доржиев бу… жэ ябаһан хоёр хүбүүдтэ…

—Наашань асара, зай… байлга,—гэжэ Гомбын хаж… сожо байһан Александр… бухал асарһан хүбүүдэй … лажа, һүриин һуури ш… байлгажархиба. Бухал ша… бүүн аргамжаа тайлажа… буруу тээһээнь тойрожо … морёо нэшэһээр оодорго…

—Арьяандоваймнай бу… ужэшэнэгүй аабза? Шииг… байгаа һэн. Үглөөдэр ши… үзэжэ ерээрэйл даа,—гэ… даагша Гомбо һүришэн … Цыбиковтэ захина.

— Тиигүүжэм.

— Эй, зайлыт—гэлдэ… хүбүүд томо гэгшын бу… зэргэ тооной шэрэжэ ерэ… бухалнуудые һүришэд … асалаад лэ сомоо дээрээ … хинэ. Асаяа газарта таби… гүй байхадань, мүн лэ бү… һэн хүбүүд бии болоодх… һамбаанда бухал оруулаг… деева хогоо тармажа урди… шуулай ажал харахада… нээрээшье зүрхэнэй сохи… хэдэл гэнэ.

Ойлгоошьегүй байтар … һара харагдажа, һаруулха… һэбшээтэ тала руу залана… үдэр шэнги гэрэлтэй. Теэ… шамдана. Шииг унажа бай… Шамдахал хэрэгтэй. … һүри нюруулагдажа, … хүдэлмэриин эсэс болобо … луушуул задарюун хони… нэгэдэн, дуулалдаһаар о… шэглэбэд....

Гомбо Доржиевай з… 860 центнер үбһэ хур… хараалаанхай. Мүнөө 40… үбһэ сабшажа сомоо. А… гаяа залуушуул дүүргэх…

Колхозой бусадшье … хойшоо харалтагүй оро… ажаллажа, үргэн дэ… үбһэеэ сабшажа, хуряажа… даа шэмэтэ тэжээл бэлэд… на.

Ф. Цы…
Зэдын үйлэдбэриин упра…

БУРЯАД ҮНЭН

2-дохи нюур.
1963 оной августын 18.

СОВЕТ АВИАЦИДА—АЛДАР СОЛО!

зурааша Ю. Берковскиин фотоплакат. (ТАСС).

Олоной нэгэн

Антон Егоровичой сэдьхэлдэ командиртайгаа хөөрэлдэһэн иимэ нэгэ зураг элихэнээр һанагдаһан лэ зандаа. «Нүхэр Буркин, би шамтай хөөрэлдэхэ гэжэ үнинэй бодожо ябаа һэм. Сэхыень хэлэхэдэ, ши өөрынгөө бүхы шадаха юумые хээлши даа, вертолёдой дутуу дундые элирүүлдэг байһанаараа бортмеханигби гэжэ өөрыгөө харуулжа шадааш, бэрхэш. Винтомоторно группануудай бууха талмайнуудые дээрэһээ хараад элирүүлжэ һурааш. Буркин, өөрынгөө мэргэжэлые хэды дээшэлүүлбэшье, дутагдал ехэтэйш. Юундэб гэхэдэ, өөрөө мэдэхэ юумэеэ нүхэдтөө заахагүй, тэдэнэйнгээ дутуу дундые элирүүлхэеэ гайхаха, хитэхэ, юрэдөө, ямар хүн гээшэбши, аа?»

Бортмеханик Антон Буркинай ажал хүдэлмэридэ эгээл энэ дутагдал үдэрһөө үдэртэ дабтагдадаг һэн. Командирайнгаа хэлэхэдэ, зүбшөөхэһөө ондоо юун байха бэлэй. Тэрэ алдуу эндүүгээ заһаха сагаа удаан хүлеэжэ ябаагүй.

Нэгэ хэдэн сагай үнгэрһэн хойно Антон Егорович партиин гэшүүндэ кандидат болонхой байба.

Үнгэрэгшэ хабар Антон Егоровичые партийна эхин организациин секретарь бюрогой суглаанда дуудаад:

— Зай, Антон Егорович, танда партийна организациин зүгһөө иимэ нэгэ даабари үгтэнэ,—гэбэ.

Буркин тэрэнэй үгэеэ дүүргээдүй байтар:

— Хамаагүй, ямаршье даабари дүүргэхээр бэлэнби,—гэжэрхёо бэлэй. Суглаанда һуулсаһан командир урданайнгаа хөөрэлдөөе һанаад, мүнөө баяртай, найдангяар Антон Егоровичые хараад абаа һэн.

—Танда этигээд, арсахагүй бээзэ гэжэ найдаа һэмди. Экипаждаа политорганизатораар хүдэлхэ болоолта даа.

— Найдаһандатнай һайн даа,— гэжэ Буркин баярлаа һэн.

Политорганизаторай хүдэлмэри аргагүй ехэ: экипажайнгаа абаһан социалис уялгануудаа бэелүүлхэдэнь туһалха, «Боевой» болон «Рейсовэ» хуудаһануудые саг соонь гаргаха хэрэгтэй. Экипажайнгаа гэшүүдэй сүлөөтэй сагые сэнгэлиг хүхюунээр үнгэргэхэһөө гадна, тэдэнэй дунда хүмүүжүүлхы хүдэлмэри үргэнөөр ябуулжа захалаа. Экипажайнь хүдэлмэри урагшатай, гэшүүдыншье хоорондоо эбтэй эетэй нүхэд болон жагсаба.

Мүнөө партиин гэшүүндэ кандидат Антон Егорович Буркин нүхэдтэеэ хамта гүрэн түрынгөө табиһан хүндэтэ уялга, даабаринуудые үнэн сэдьхэлһээ дүүргэдэг, үльгэр жэшээ харуулдаг нүхэр юм.

М. Николаев.

Зураг дээрэ: авиацида 25 жэлһээ дээшэ ажаллажа ябаһан Дмитрий Иванович Таболин (зүүн гарһаа) сугтаа ажалладаг лётчи[illegible] Н. М. Сухаревтай аян замдаа гарахынгаа урда тээ маршрут тухай[illegible]гаа хөөрэлдэжэ байна.

В. ЗОРКИНОЙ фото.

Шэн зоригтойгоор хүдэлхэбди

[...]ай транспортые үргэн да[...]йгаар хүгжөөжэ, ойрын жал[...] олонхи пассажирнуудые [...] замаар зөөхэ зорилго табиг[...]жэ КПСС-эй Программа соо [...]агданхай. Тус транспортаар [...]дэг ашаанай хэмжээн, пас[...]удай тоо хамта дээрээ жэл 25—30 процентээр дээшэ[...]эхэ байна. Агаарай транспор[...]гжөөлгөөр партиимнай таби[...]рилго аргагүй түргэнөөр бэе[...]эжэ байнхай. Самолёт вертолёдууд үдэр бүхэндэ [...]50 мянган хүнүүдые шэрэнэ. —Гавана—Москва гэһэн мар[...] «ТУ-114» маркын турбо[...] лайнернууд ниидэдэг бо[...]

[...]й республика дотор агаарай [...]самолёт, вертолёдуудые хэ[...]түй ажахы гэжэ мүнөөдэр [...]айха. Байгаалиин баялиг бо[...]үбшэ тайга самолёт, вертолёт [...] хинан сахигдана, хангил [...], саһата мундаргануудаар [...] малтамалнуудые бэдэрһэн [...]удай энэ транспортгүйгөөр [...]охотүйнь хэндэшье мэдээжэ.

[...]н-Үдын аэропортынхид ган[...]сажирнуудые зөөдэг бэшэ, [...]гаһанай шэнэ түрһэнүүдые, [...]олон бусадшье хэрэгсэлнүү[...]ёэ хоолой зүйлнүүдые хэ[...]газартань саг соонь хүргэжэ [...] Пассажирнуудые Баргажан, Захаамин, Яруунa, Түн[...]Тори абаашаха асархаһаа Эрхүү, Шэтэ хотонуудта хүр[...]эдалтай самолёдуудтай болонхой. Тиимэһээл Улаан-Үдын аэропортынхид пассажирнуудые зөөлгөөр хүдэлмэреэ 1960 онойхитой сасуулбал, 6—8 дахин ехэ болгоо.

Һүүлэй жэлнүүдтэ Улаан-Үдын аэропорт дээрэ вертолёдууд олоор асарагдадаг болонхой. Эдэ машинануудта тусхай түхеэрэгдэмэл аэродром огто хэрэггүй юм. Хүбшэ тайгын оёортошье, хадын оройдошье, уһанай олтирог дээрэшье вертолёдуудай буужа шададаг хадань геологууд, ангуушад дуратай газартаа хүргүүлдэг. Ангуушадай болон геологуудай дунда вертолётчигууд С. Г. Акентьев, М. А. Черепков, О. В. Попов, Ю. И. Золотухин гэгшэдэй нэрэ хүндэ аргагүй ехэ.

Һүүлэй үедэ турбовинтовой «АН-24», «ТУ-124» самолёдуудай үргэнөөр хэрэглэгдэжэ эхилхэдэ, поршневой «ИЛ-14», «ИЛ-12», «ЛИ-2» самолёдууд һэлгэгдэхэ. Дээрэ дурсагдаһан турбовинтовой агаарай корабльнууд түрүүшээр область, республика хоорондын замда хэрэглэмжэеэ олохо, байн байтараа республика, область доторой дүтын маршрудаар ниидэхэ ушартай.

Шэнэ түхэлэй вертолёдууд авиациин техникые шэнэлэн хубилгаха болонхой. Эдэ вертолёдууд өөһэд өөһэдын онсо илгаа, шэглэлтэйшье һаа, хуушанайхидта орходоо газотурбинна двигатель табигдаһанаараа илгардаг юм. Шэнэ двигательнүүд мүнөөнэйхидтэ орходоо хэмжээгээрээ бага, түлишэ багаар гаргашалдаг байна.

Шэнэ самолёт, вертолёдуудай олошорхо бүри аэропортымнайшье түхеэрэлгэнүүд шэнэлэгдэн хубилгагдана. Самолёдуудай бууха, ниидэхэ талмайнууд аймагай буудаг талмайнууд дээгүүр үргэдхэгдэнэ. Жэшээлхэдэ, Хэрэн, Орлик, Баргажанай Адагай, Доодо Ангарскын, Романовка, Багдарин, Захааминай буудаг талмайнууд шэнэлэгдэнэ.

Захаамин—Баянгол, Захаамин — Санага, Захаамин — Хасуурта гэхэ мэтэ агаарай шэнэ замууд һаяар нээгдэжэ, пассажирнууд сагаа алмадаг болохонь. Хэрэн—Аршаан—Нилова Пустыни—Улаан-Үдэ маршрудтай вертолёдууд ниидэхээр хараалагдана. Улаан-Үдэ хотын территори дээрэ вертолётно шэнэ станци түхеэрэгдэхээр багсаагдадаг юм.

КПСС-эй июниин Пленумээр зоригжоһон аэропортын коллектив агаарай транспортын урда табигдаһан зорилго дүүргэхын түлөө социалис мүрысөө бүри үргэнөөр дэлгэрүүлжэ, өөһэдынгөө ажал хэрэг дээрэ шэн зоригтойгоор хүдэлхэбди гэжэ мүнөөдэр совет Гражданска Агаарай Флодой үдэртэ мэдүүлнэбди.

М. Фалилеев,
Улаан-Үдын аэропортын начальнигые политическэ талаар орлогшо.

Тобшохоноор хэлэхэдэ:

Улаан-Үдын гражданска [...]портынхид һүүлэй та[...] жэлэй турша соо [...]яад онуудайхитай жэ[...]л, пассажирнуудые зөөл[...] 9,5 дахин, ашаа—4 [...]н, почто—3 дахин ехээр [...]э. Авиаторнуудай бүхы [...]элгэнүүдые тонно-кило[...]рэр абажа үзэхэдэ 3,2, са[...]дуудай агаарта байһа[...] часаар хэмжэхэдэ 2,5 [...]н ехэ болоо.

[...]ряадай республикын ню[...]удай агаарай зам утаараа [...]нга гаран километр бо[...]г юм.

[...]йгша оной долоон һарын[...] үйлэдбэриин түсэбые [...]н-Үдын аэропортынхид [...]ндо жэлэй эгээл энэ үеынхитэй сасуулбал, бүхы ниидэлгыень тонно-километрээр абахада 76 процент, ашаа шэрэлгээр 36, пассажирнуудые зөөлгөөр 23, тусхай даабаринуудые дүүргэлтын ниидэлгээр 57, олзо доход оруулалгаар 50 процент дээшэлүүлээ.

* 1936 ондо бии болгогдоһон Буряадай АССР-эй аэропорт мүнөөдэр олон тоото самолёт, вертолёдой парктай болон хүгжэбэ.

* Буряадай республикын байгаалиин баялиг болохо хүбшэ тайгануудые хамгаалха хэрэгтэ самолёдуудай командирнууд Г. А. Мичурин, М. Н. Уркин, летчигууд А. К. Новичков, В. В. Бунин, В. П. Якимов гэгшэд суурханхай.

Улаан-Үдын аэропортын вертолётчигуудай дунда Л. Н. Мухинай хүтэлбэрилдэг вертолётчигууд үндэр бүтээсэ түйладагаараа бусадай дунда шалгардаг. Мүнөөдэршье эдэнэрэй дэбтэртэ авиаторнуудай һайндэртэ амжалта түйлаһанайнь түлөө үшөө нэгэ баяр баясхалан бэшэгдэбэ.

— Нүхэд, мүнөөдэр Нижне-Ангарск ошохо маршрудтай болонхойбди. Мэнэ гэһээр почто, ашаагаа абажа, аян замдаа бэлэдхэгты!—гээд нүхэр Мухин сугтаа ажалладаг нүхэдтөө хэлэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: нүхэр Мухин вертолёдой командир В. Е. Перелыгин, штурман Г. П. Яцевич гэгшэдтэй хөөрэлдэжэ байна.

В. ЗОРКИНОЙ фото.

Табадахи океанай эзэд

Аяма халуун зунай эртэ үглөөгүүр һэн. Баһал халуун үдэр болохо хэбэртэй, агаар тунгалаг, арюухан, тохомойшье шэнээн үүлэн огторгойдо үгы. Энэ үдэр Улаан-Үдын аэропортдо бүришье гоё һайхан. Хэды эртэ байбашье, ажалай халуун хаһа үни хада эхилэнхэй, авиатехнигүүд толгойгоошье үргэхэ сүлөөгүй. Ушарынь хэлэхэдэ, республикымнай бүхы нютагууд агаараар харилсаа холбоотой болонхой бшуу. Ниидэлгын талмай дээрэ жэрыдэһэн оньһото самолёт, вертолёдууд үглөөнэй наранай хурса элшэдэ бүришье һүрөөтэйгөөр, холын аян замда бэеэ зэһэһэндэл холоһоо зэрэлгээтэн харагдана. Мүнөөдэрнай—юрэ бусын үдэр, Агаарай Флодой заншалта һайндэр.

Улаан-Үдын аэропортдо алба хэгшэд илангаяа эдэ үдэрнүүдтэ ажалай болон политическэ ехэ дэбжэлтэтэйгээр ажаллажа байнхай.

— Манай авиаторнууд һайндэрөө ажалай амжалтаар угтахаяа бэлэдхэжэ эхилһээр үнинэй юм. Лётчигууд С. М. Тарасов, Л. А. Убеев, Д. И. Таболин, Б. Г. Цыденов, Н. М. Сухарев, Е. В. Бельков, Н. М. Уркин, самолёт, вертолёдуудые аян замдань бэлэдхэдэг авиатехнигууд О. Бадмацыренов, А. Жанаев, бортмеханик А. Буркин, пилот-инструктор Д. Нимаев, инженернүүд В. Ченкиров, Г. Халтанов болон бусад ажалай үльгэр жэшээ харуулна,—гэжэ Улаан-Үдын авиаотрядай парткомой секретарь Е. М. Стулев омогорхоно.

Тэдэнэй нэгэн Базар-Гуро Цыденович Цыденов ажаллажа эхилһээр хоридохи жэлэйнгээ ой гүйсэжэ ябана. Энэ үе соо бусад нүхэдтөө орходоо хэдэн мянган часаар үлүү ниидэһэн намтартай. Энэниень сүүдхын 24 часта оруулан тоолжо үзэхэдэ, хэды олон һара, квартал, жэл, үдэр хоногууд гээшэб? Хэмжэхэ, тоолохын аргагүй гэхээр.

— Базар-Гуро Цыденов ехэ самолёт жолоодогшодой дундаһаа эгээл бэрхэ, шадамар «бүргэднай», —гэжэ сугтаа ажалладаг нүхэдынь дэмы хэлсэдэггүй. Юуб гэхэдэ, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу ехэ дайнда хабаадалсахадаа, «ПО-2», «ЛИ-2» түхэлэй ехэ самолёдуудые жолоодоһон домогтой. Мүнөө... Байгша оной эхинһээ хойшо «ЛИ-2» самолёдые жолоодожо, хүршэ — Эрхүү, Шэтэ городуудта, Хурамхаан руу пассажирнуудые шэрэнэ. Өөрынгөө мэргэжэлдэ дурлаһан коммунист Цыденовэй бүтээсэтэ ажал үндэрөөр сэгнэгдэжэ, тэрэ авиазвеногой командираар дэбжүүлэгдэнхэй.

—Түрэһэн нютагтнай хаанаб? Авиацида ажаллаһаар үнинэй гүт,—гээд манай һонирхохоор, лётчик Цыденов иигэжэ харюусаа:

— Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай эхилхэдэ, үетэн нүхэдтэеэ гартаа буу барижа, түрэл ороноо хамгаалалсахаар аян замдаа мордоо һэм. Агаарай сэрэгэй училищи дүүргээд, фронт мордоһон байнаб. Нютагни Агын Свердловэй нэрэмжэтэ колхоз (Үльдэргэ) юм. Эжы, абамни түрэл нютагтаа, долоон жэлэй түсэбтэ даабарииe дүүргэлсэжэ ябана.

Нүгөөдэ лётчигууд Д. И. Таболин, Н. М. Сухарев, Е. В. Бельков гэгшэд үдэр һүниие алгадгүй санитарна самолёт жолоододог юм. Өөһэдынгөө оролдосоор республикынгаа ажалшадай зүгһөө халуун зүрхэнэй баяр баясхаланда хүртэжэ ябадаг болонхой. Коммунис ажалай ударник Д. И. Таболинтой суг ажаллажа эхилһэн нүхэр Убеев баһал һайн һайхан амжалтаараа шалгаржа, хүндэлэлэй самбарта бэшэгдээ һэн. Логин Александрович жэл, квартал, үдэр бүри даабаряа нэрэтэй солотойгоор дүүргэжэ, залуу үетэндэ ажалай үльгэр жэшээ харуулжа ябадаг. Мүнөө нүхэр Убеев хамта дээрэнь хэдэн арбаад мянган час агаарта ниидэжэ, хоёр миллионһоо дээшэ километрэй зайе гаталһан байна.

Городоймнай аэропортын гэшүүн бүхэн даалгагдаһан хэрэгтээ эзэн ёһоор хандадаг тула пассажирнууд болон ашаа шэрэхэ түсэбөө һайнаар, саг соонь дүүргэхын хойноһоо оролдодог, дүүргэдэгшье. Коммунис ажалай хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэхэ зорилго урдаа табиһан эдэнэрнай үдэр бүри шэнэ амжалта түйлана, ажалай габьяа гаргана. Мүнөө эдэнэрэй дунда коммунис ажалай ударник гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэтэн нилээд олошороо.

Үргэн Буряад ороноймнай тала дайдаар ниидэдэг лётчигууднай ганса пассажир, ашаа шэрээд бүхы ажал хүдэлмэреэ хизаарладаггүй. Эдэнэрнай байгаалиин баялиг бэдэрэгшэдэй хахасашагүй нүхэдынь юм. «АН-2» түхэлэй экипажай командирнууд М. И. Провалинский, С. П. Чепелев, Л. В. Башкеев, М. Н. Аверин, Ю. Н. Рудаков болон бусад геологуудтай хамта ашагта малтамалнуудые бэдэрэлсэхэ талаар ехэ дүй дүршэлтэй болоһон. Мүн олон лётчигууднай республикынгаа хүдөө ажахые хүгжөөлгэдэ эдэбхи үүсхэлтэйгээр хабаадалсана. Авиаотрядай коллектив энэ жэлдэ республикын колхоз, совхозуудай 20 мянган гектар газарые утаглуулжа үгэһэн хорхой шумуултай тэмсэл ябуулһан байна. В. И. Сазоновой хүтэлбэрилдэг коммунис ажалай экипажай дүй дүршэл республикын бүхы совхоз колхозуудта мэдээжэ. Нүхэр Сазоновой экипаж энэ жэлдэ гансаараа долоон мянган гектар газар элдүүрилэлсээ бшуу.

Агаарай замай аюулгүйе сахиха талаар эндэхи аэропортдо алба хэгшэд яһала ехэ харюусалгатай юм. Жэшээнь, ахалагша радиооператор Галина Галсановна Ринчинэ лётчигуудай ёһотойл хани нүхэрынь болонхой. Юуб гэхэдэ, Галина Галсановнагай ниидэхэ гэһэн зүбшэлгүйгөөр нэгэшье лётчик агаарта дэгдэхэ эрхэгүй. Ушарынь хэлэхэдэ, нүхэр Ринчинэ республикынгаа бүхы аэродромуудтай хөөрэлдэжэ, тэндэхи сагай уларил, самолёдой бууха талмайн бэлэн болоһые-үгыень мэдэжэ, тобшолол хэһэн хойноо самолёдуудые аян замдань мордохуулдаг юм.

— Би, Цыденов хэлэнэб. Аян замдаа гараха болоо гүбди? Сагнай дүтэлөө ха.

— Шэтэдэ сагай уларил муу, ниидэлгэнтнай нэгэ часаар хойшолуулагдаа,—гэжэ нүхэр Ринчинэ лётчигтоо харюусана.

...Хэдэхэн сагай үнгэрөөд байхада, елэгэр хара асфальтаар хушагдаһан талмай дээгүүр һүр ехэтэ хүнхинөөн зэдэлшэбэ. Хараһаар байтарнай пассажирнуудые һуулгаһан ялагархан сагаан, ногоон шэрэтэй самолёт, вертолёдууд аалиханаар агаарта хөөрэн, зүг бүри шуумайлдаа һэн....

Б. Цыремпилов.

Үүлэнэй саагуур ниидэгшэд

Мэнэ һаяхан—байгша оной эхиндэ манай совет арад агаарай граждан флодой 40 жэлэй ойе угтаһан байгаа. Тиихэдэ мүнөөдэр—СССР-эй Агаарай Флодой ээлжээтэ һайндэрые ажалай шэнэ амжалтаар угтадаг һайн һайхан заншалтайбди. Хүхэ номин тунгалаг—табадахи далайн гүн гүнзэтые шудалха гайхамшагта зорилгоёо манай лётчигууд һайнаар дүүргэдэг. Манай лётчигууд шэнэ амжалта, түйлалтаар, хэнэйшье мэдэһээр, түргөөр, холо ниидэлгээрээ, дэлхэйн шэнэ рекорд түйладагаараа алдаршанхай.

Он жэлнүүдэй үнгэрхэ бүри республикымнай хото хүдөө хоёрой хоорондо агаарай шэнэ замууд нээгдэжэ, олон пассажирнууд ниидэдэг, ехэ ашаан зөөгдэдэг болоо бшуу. Энээнһээ гадна Эрхүү—Улаан-Үдэ —Эрхүү, Улаан-Үдэ—Шэтэ, Улаан-Үдэ — Братск — Улаан-Үдэ гэһэн маршрудаар «ЛИ-2» гэжэ пассажирска хоёр мотортой самолёт ниидэнэ.

Коммунис парти, Совет правительствын үдэр бүриин анхарал оролдолгын ашаар республикымнай ажалшад гоё һайхан самолёдуудта һуужа, ошохо дуратай газартаа саг үдэрөө һамшалгүй агаараар ниидэдэг болоһониинь һайшаамаар.

Үнгэрһэн 6 һарын туршада манай республикын лётчигууд Зүүн Сибириин аэродромуудай дунда дэлгэрһэн мүрысөөндэ шалгаржа, СССР-эй Агаарай Граждан Флодой Бүхэсоюзна гурбадахи шанда хүртэбэ. Мүнөө эдэнэрнай арадай ажахыда хэрэгтэй шухала ашаа зөөхэ долоон һарынгаа түсэбые уридшалан дүүргэһэн байна. Агаарай флодой һайндэрые угтуулан ажалай вахтада жагсаһан лётчигууд сооһоо самолёдой командирнууд В. В. Башкеев, М. А. Аверин, Ю. А. Рудаков, А. Г. Заикин, Л. А. Убеев, В. П. Лощенов, М. И. Провалинский, Г. А. Мичурин, Д. Д. Аносов, С. С. Чернат, В. И. Сазонов, хоёрдохи пилодууд А. А. Запорин, С. Е. Гладиков, Ю. К. Хохлов, В. И. Зеленов болон бусад үндэр бүтээсэтэ ажалаараа суурхана. Түүхэтэ долоон жэлэй дорюун алхамай даабари дүүргэжэ ябаһан лётчигуудай энэ бүлэгые интернациональна гэжэ нэрлэмээр. Ушарынь хэлэбэл, эбтэй эетэй эдэнэрнай, ород, украин, белорус, татар, чуваш, буряад яһатанһаа бүридэнэ. Түрүү лётчигууд сооһоо буряад Логин Александрович Убеев тухай хэдэн үгэ хэлэмээр. Бага балшар наһанһаа самолёдто дурлаһан нүхэр Убеев хорёод жэлэй турша үргэн Буряад орон дээгүүрээ ниидэжэ ябана. Энэ үе соо Логин Александрович хоёр миллионһоо дээшэ километр гаталанхай. Мүн нүгөөдэ шадамар бэрхэ лётчик нүхэр Дашацыренов баһал олон ниидэлгэтэй. Манай нютагай үнинэй лётчигууд нүхэд Дашиев, Шойжелов, Хаптахаев гэгшэд шэнэ авиаци шудалжа, ехэ ашаа шэрэдэг «АН-10» түхэлэй турбовинтовой агаарай онгосо жолоодоно. Эдэнэрнай одоошье хурдан түргэн онгосонуудые жолоодожо, уужам үргэн Эхэ оронойнгоо городууд хоорондын зайе богонидхожо, холые дүтэ болгоно ха юм. Республикын авиаторнуудай дунда коммунис ёһоор ажаллаха, һураха, ажаһууха мүрысөөн дэлгэрэнхэй. Лётчигууд А. А. Казимиренко, А. И. Предко, В. Е. Перелыгин, О. В. Попов, авиатехнигүүд Г. М. Новоселов, В. И. Мясинский, Н. И. Чипизубов, авиамоторист комсомол хүбүүн Геннадий Изюрьев гэгшэд коммунис ажалай ударник гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэнхэй.

С. М. ТАРАСОВ.

Манай аэропортын лётчигуудай дунда дэлгэрһэн, социалис мүрысөөндэ шалгархаһаа гадна, үүлэнэй саагуур ниидэхэдээ бүри түргэнөөр, зоборигүйгөөр мотор, оньһонуудаа хүдэлгэхын тула ухаалан зохёолгын, уралан наряжуулгын конкурсдо эдэбхи үүсхэлтэйгээр хабаадалсадаг юм. Үнгэрһэн долоон һарын дүн хаража үзэхэдэ, авиаторнуудаймнай дүрбэдэхи хүн бүхэниинь уралан нарижуулагшад, ухаалан зохёогшод болонхой.

КПСС-эй XXII съездын, мүн удаадахи пленумүүдэй түүхэтэ шиидхэбэринүүдээр зоригжоһон Буряадай авиаторнууд Эхэ ороноо улам баян дэлгэр байдалтай болголсохын түлөө бүхы хүсэ шадалаа элсүүлжэ байдаг.

С. Тарасов,
самолёдой командир.

Аэропорт дээрэ...

Мүнөөдэр авиаторнуудай —тэнгэриин хани нүхэдэй һайндэр. Тэнгэри нүхэдэйнгөө һайндэрые угтуулһан юумэдэл урда үдэрынь барха харха үүлэнүүдһээ сүлөөрэнхэй аяар үглөөгүүрһээ нааша номин хүхэ, сэнхигэр. Улаан-Үдын аэропорт дээрэ хүн зон олоороо сугларбад. Тэндэ самолёдуудай болон вертолёдуудай һонирхолтой выставкэ түхеэрэгдэнхэй. Олон зоной хабаадалгатай найр наанда сугларагшадые авиаторнууд ажал дээрээ ушардаг һонин һонин юумэнүүдээрээ гайхуулха.

Һайндэртэ хабаадалсагшад «ЯК-12», «АН-2» самолёдуудай, мүн тэрэшэлэн «МИ-1», «МИ-4» вертолёдуудай конструкцитай танилсахаһаа гадна, хайшан гээд ниидэдэг юм ааб гэһэн асуудалнуудаар һонирхохонь лабтай.

Иигэжэ тэнгэриин хани нүхэдэй — авиаторнуудай һайндэр олон зоной хабаадалгатайгаар, хүхюун сэнгэлигээр оройхон болоһон хойно дүүрэхэ юм.

Даши Дамбаевай шэнэ шүлэгүүдhээ

Даши Дамбаев бэлигтэй залуу шүлэгшэдэймнай нэгэн юм. Мүнөө тэрэ Москвагай литературна институтда заочноор hуралсана.

Ерэхэ жэлдэ Буряадай номой хэблэл шүлэгүүдэйнь хоёрдохи согсолбори хэблэхэ.

Тэрэшэлэн Эхэ оронoймнай ниислэл Москвагай «Октябрь», «Сельская молодежь» гэжэ журналнууд болон «Молодая гвардия» гэжэ альманахта зохёол шүлэгүүдэйнь түүбэриород хэлэн дээрэ толилогдохо.

Мүнөө уншагшадаа тэрэнэй шэнэ шүлэгүүдтэй танилсуулхамнай.

Оршолонгой зүрхэн

„Электрон, атомдли, дууhашагүй"
В. И. Ленин

Хэтын хэтэдэ
зогсошогүй
Оршолонгой зүрхэн!
Хэлыш намда —
хаана бэ
гуламтыніш хаяа?
Улаан гараар
баришагүй
оньhон орёо мэхэш?
Ухаан бодолоо
эршэлнэм
дүрсыешни таахаяа.
Ямархан зүйлөөр бүйлүүлаатай
байгаа хабши?
Ядарнал ха
синхрофазотрон.
Хизааргүй хүшэр.
Атом гэбэл,
яашье ши —
атом бэшэш.
Арагац, Дубна
ажиллана,
хүлhөө адхан!
Хэдэн сая
микроатом
шам соо бииб?
Хэлыш намда,
зогсошогүй
Оршолонгой зүрхэн!
Ши бииш!
Үгы hаашни,
хүрьhэ соолон.
Шэниисын эшэ
огторгой руу
надхахагүй гэхэб.
Хүсэнш агуу —
эрьюулнэл
юртэмсэ Газар,
Хүлгүүлнэ Океаниие,
холын Нара
мүнхын туяа-фотон.
Ши бииш!
Мүхэшэгүй
хэтын шэнжэ шанар —
Шиниі хабаар
Хүн — эзэн
Оршолон соо бодоо!

Шамда

Толгойм үhые эльбэн эльбэн,
Тонгойжо намаяа таалан hууха,
Торгон утаhаар хургым шэмэн,
Тобтой үгөөр hанааем заhаха
Наран гуа инагтай боложо,
Наhан залуугай баяраар
халибаб.
Наартай ягаан уралынь озожо,
Налайжа жарган сэдьхэлээ
хананаб.
Айдар гаисам, үндэн намаяа,
Аягтай ирагуу дуугаа дуула!
Аляархан шангаар тэбэреэд
шамаяа,
Аалии дуугай шагнан hуунаб.
Мүшэтэ харасынш элшэ туяан
Мүнхэ зоной дохёо мэтэ.
Мүнгэн хонгёо хоолойнш абяан
Мүлимэл шүлэгэй хүгжэм мэтэ.
Шимни—минии баяр, гунигш,
Шимни—минии хуби заяанш,
Шимни — минии бэлигэй
буланш,
Шимни — минии харгын
талааниш.
Дуран гээшэ ямар hайхам!
Дуун шэнги, зүүдэн шэнги.
Дурлаhан нюдэдни уhатанги.
Дуула, инагни! Бү гайха!

ХҮСЭЛ

Бага балшар наhанhаа
Болжомор байхаа
яагаабиб?
Байгал далай дээгүүрээ
Бахархан элихэ бэлэйлби.
Аляа балшар наhанhаа
Ангир байхаа яагаабиб?
Ангар далай дээгүүрээ
Аяглан элихэ бэлэйлби.
Нарай балшар наhанhаа
Нашан байхаа яагаабиб?
Нарин далай дээгүүрээ
Нааршаан элихэ бэлэйлби.

МОНГОЛ hАИХАН ОРОНДО

ШЭНЭ СОРТЫН ШЭНИИСЭ

Монголой наукануудай академиин харьяата Зүүн-Хараадахи газар тариалангай эрдэм-шэнжэлгын институдай хүдэлмэрилэгшэд, агротехнигүүд — Хорлоогиин Зундуйжанцан, Магваны Үлзий гэгшэд Монгол оронoй дошхон шэрүүн уларилда таарамжатай, үрэжэл ехэтэй шэнэ сортын шэниисэ бии болгохо талаар олон жэл соо туршалга шэнжэлгын ажал ябуулhан юм. Теэд тэдэнэй сусашагүй оюун ухаагаа дайшалан гаргаhан ажалынь hайн hайхан үрэ дүнгөө үгэбэ. Эрдэмтэдэй бии болгоhон «Орхон» гэдэг шэнэ сортын шэниисэ Монгол оронoй саг агаарай хатуу шэрүүн уларилда тааруу, үндэр баян ургаса үгэжэ шадаха байhаниинь олон жэлэй туршалгаар баталагдаа. 1960 ондо энэ шэниисын хүрэнгөөр Ерөөгэй госхоздо туршалгын тарилга хэhэниинь нэгэ га талмайhаа 39 центнер ургаса үгэhэн юм. Энэнь Монголой газар тариалангай түүхэдэ урдань үзэгдөөгүй ехэ амжалта байгаа бэлэй. 1961 ондо Монголой газар нютаг дээрэ хаа хаанагүй ган гасуур, ногоо тарианай ургаса тон муу байгаа. Гэбэшье, «Орхон» шэниисын хүрэнгөөр тариhан талмайhаа гектарай 8—10 центнер ургаса абтаа.

Байгша ондо «Орхон» шэниисэ оронoйнь олон нэгэдэлнүүд болон госхозуудай 30 мянга шахуу га газарта таригдажа, эрхим hайн ургаса үгэбэ.

Шэнэ «Орхон» сортын шэниисэ бии болгогшод гүрэнэй шанда хүртэhэн байна. 1963 оной августын 2-то Зүүн-Хараа хотын ажалшадай үргэн суглаан дээрэ Монголой Академиин президиумэй гэшүүн, профессор нүхэр Содном Хорлоогиин Зундуйжанцан Магваны Үлзий хоёрто Монгол Арадай Республикын гүрэнэй шангай хүндэтэ диплом барюулба.

(Монголой **«Үнэн»** газетэhээ).

Элүүр энхэ, шираг шамбай ябыш, хүбүүхэн!

Ф. СОРОКИНОЙ фо[то]

Замбуулинай дайдые амгалан ёhoop шэнжэлх[э] талаар советско-американска харилсаа холбоо[н]

Замбуулинай дайда тушаа СССР-эй Наукануудай академиин болон Аэронавтикын болон замбуулинай дайдые шэнжэлхэ талаар США-гай национальна управлениин (НАСА) хоорондо 1962 оной июниин 8-да хэлсээн баталагдаа hэн. СССР-эй Наукануудай академиин болон НАСА-гай түлөөлэгшэдэй хоорондо хоёр талын зүбшэлнүүдэй хэгдэhэнэй эсэстэ дээрэ дурсагдаhан хэлсээе бэелүүлхэ асуудалнуудаар научно-техническэ hанамжа дурадхалнууд хараалагдаа. Эдэ hанамжа дурадхалнуудые Наукануудай академиин президиум болон НАСА-гай хүтэлбэри hайшааhан байна.

Замбуулинай дайдые шэнжэлхэ талаар хоёр оронoй хоорондо харилсаа холбоо байгуулхын тулада 1962 оной хабар Советскэ Союзай үүсхэл гаргаhанай ашаар замбуулинай дайдые амгалан ёhoop шэнжэлхэ, хэрэглэхэ талаар СССР-эй болон США-гай эрдэмтэдэй хоорондо харилсаа холбоо тогтоохо тухай хэлсээн баталагдаhан байгаа.

Замбуулинай дайдые амгалан зорилгоор шэнжэлэн мэдэхын тулада СССР-эй болон США-гай научна, техническэ, материальна арга боломжонуудые нэгэдүүлбэл таарамжатай гэжэ США-гай президент Д. Кеннедидэ 1962 оной февралиин 21-дэ эльгээhэн бэшэг соогоо нүхэр Н. С. Хрущев хэлэhэн байгаа. Советскэ Союзай энэ дурадхалда США-гай президент hайшаалтайгаар хандаhан байха юм. Энээнтэй дашарамдуулан, замбуулинай дайдые амгалан ёhoop шэнжэлхэ, хэрэглэхэ талаар хэдэ хэдэн шухала асуудалнуудые нүхэр Н. С. Хрущев 1962 оной мартын 20-до эльгээhэн бэшэг соогоо дурдаhан байна. Эдэ асуудалнуудые шиидхэхын тулада хоёр оронoй хоорондо харилсаа холбоо байгуулха аргатайшье, таарамжатайшье байна бшуу.

Бэшэгүүдые абалсаhанай hүүлээр СССР-эй Наукануудай академидэ хүдэлдэг совет болон НАСА-да хүдэлдэг Америкын эрдэмтэдэй хоорондо хэлсээн хэгдэhэн байха юм. Тэрэнэй эсэстэ сагай уларил шэнжэлхын, бүри холын радио-холбоо байгуулхын, тэрэшэлэн дэлхэйн суранзын карта буулгахын тулада хэмэл одонуудые хэрэглэлгээр харилсаа холбоо байгуулха тухай хэлсээн баталагдаhан байха юм.

Сагай уларил шэнжэлхэ талаар СССР США хоёрой хоорондохи харилсаа холбоо хайшан гээд байгуулагдахаб гэхэдэ, түрүүшын шатада өөhэдынгөө метеорологическа хэмэл одонуудhаа абаhан метеорологическа мэдээнүүдээ хоёр орон бэе бэедээ үгэлсэхэ байна. Хэмэл одонуудhаа абтаhан метеорологическа мэдээнүүдээ 1964 онhоо эхилэн бэе бэедээ үгэлсэдэг болохо гэжэ хоёр тала үгэеэ ойлголсоо, мүн Москва болон Вашингтондо байгуулагдаха дэлхэйн метеорологическа центрнүүдэй хоорондо энэ үе хүрэтэр тусхай телетайпна холбоо барисаа эмхидхэхэ гэжэ шиидэгдээ. Хэмэл одонуудhаа абтаhан метеорологическа мэдээнүүд бусад оронуудта үгтэдэг байха.

Саашa саашадаа энэ талаар харилсаа холбоо байгуулха дүршэл ехэтэй болохо тудамаа метеорологическа хэмэл одонуудые СССР США хоёрой зүбшэн тааруулжа табиха ябадал хараалаганхай.

Америкын хэлхээ холбооной гэжэ хэмэл одые хэрэглэн бү[ри хо]лын радио-холбоо бэелүүлхэ 1964 ондо хамтаараа туршалг[а] гэжэ хараалагдаа. «Эхо» гэ[жэ хэ]мэл одые хэрэглэн холбоо бай[гуулха] туршалгануудта Горьковско [г]ниверситедэй Зименкэдэхи об[серва]тори, Англиин Джодрел Бэ[нк] обсерватори хабаадалсаха ю[м]. туршалгануудые хэхэ талаар техническэ hанамжа дурадха[л] тэрэ тоодо, Америкын хэмэл [одые хэ]рэглэн СССР Англи хоёрой [хоорон]до хэгдэхэ дамжуулгануудай янзанууд зүбшэгдэhэн байна.

Газарай суранзата полиин зохёохо талаар СССР США [хоёрой] эрдэмтэдэй хоорондо харилсаа [хол]боон байгуулагдаха гэжэ хэл[сээн] ёhoop хараалагданхай.

Замбуулинай дайда тушаа [хоёр] тай үгэеэ ойлголсолго энэ [салбарта] бүри үргэн ехэ харилсаа байгуулха саашанхи замда шухала эхи табиhан ябадал [болохо] гэжэ совет эрдэмтэд тоолоно.

Замбуулинай дайдые зарим [салба]ла талаарнь амгалан ёhoop ш[энжэл]хэ талаар харилсаа холбоо ба[йгуул]ха тухай үгэеэ ойлголсолго уласхоорондын асуудалнуудые [шиидхэ]сэ хэжэ, али алинайнгаа та[ла]ран амжалтатайгаар шиидхэ[гдэ]лохо байhанай шэнэ гэршэ б[олоно гэжэ] үгэнэ. Иимэ үгэеэ ойлголсол[го] даа бүхы арадуудай аша т[уhада], эб найрамдалай хэрэг бэхижүү[лхэдэ], тааруугаар уласхоорондын хар[илсаа] холбоо хүгжөөлгэдэ туhалха [ёhо]ниинь сохомтой.

(ТАС[С]).

Спортын хронико

✦ **Эрхүү.** Эндэ «Труд» бүлгэмэй спортсменүүдэй дунда Зүүн Сибириин совнархозой нэгэдэхи спартакиадада зорюулагдаhан мүрысөөн хүнгэн атлетикээр үнгэргэгдөө. Манай республикын суглуулагдамал команда хоёрдохи hуури эзэлээ. Гурбадахи hуурида Шэтын спортсменүүд гараа.

✦ **Воронеж городто** «Труд» бүлгэмэн Центральна Советэй спортсменүүдэй дунда городки наадалгаар түгэсхэлэй мүрысөөн болобо. Эндэ хабаадалсаhан манай команда аяар 15-дахи hуури эзэлээ.

✦ **Усолье городто** Зүүн Сибириин совнархозой спартакиадада зорюулагдаhан мүрысөөн футболоор үнгэргэгдэhэн юм. Шэтын «Строитель». Эрхүүгэй «Шахтер» командануудай уулзалга тэнсэлгээр дүүрээ.

✦**Үсэгэлдэр Улаан-Үдэ** городто «Труд» бүлгэмэй городошнигуудай, волейбол наадагшадай (эрэшүүл) команда сугларaa. Эдэнэр мүн лэ Зүүн Сибириин совнархозой түрүү hуури булялдаха юм. Тиихэдэ Эрхүү, Улаан-Үдэ городуудай волейбол наадагшадай «Труд» бүлгэмэй эхэнэрнүүдэй команда Шэтэ город мордонхой.

Ц. Цымпилов.

УЛАНОВ ДАРГЫН УНАА, УhАНhАА ҮНЭГҮЙ БЕНЗИН

Фельетон

Жалсарай Жапович Уланов хүхэ энгэриин зүhэтэй хүнгэнэй хүнэн гэгшын «Волга» машинаяа хахадаа, хүлhөө нэгэ аршаад, хөөрэн жаахан хүүгэдые гэтэhэндэл гэ[ш]эшоод, арбан табанай hара шэнги [г]аhалзан, альгаараа ара үбэрынь [и]льбэн байба. Теэд тиигэншьегүй [х]ахаб даа. Аяар табан жэл соо аргагүй ехэ ээлжээндэ байжа, агууехэ [ж]айндэрэйшье үедэ архи амандаа [х]энгүй, үнгэрхэдөө тамхияд хаяжа, [а]рба сагаание алтандал нөөн ябаха, табан мянган солхооб суглуулаа ха юм. Сэдьхэлынь нимгэрэнхэй, [э]эжэнь уужам болонхой Жалсарай [Ж]апович ажалдааше ошохоёо марташархёод, бүхэли үдэр үнөөхил хүхэ тэнгэриин зүhэтэй хүнгэн машинаяа эльбэжэ үнжоод, үглөөдэр үглөөгүүрынь хара эртэ байхада ха[р]айжа бодоод, хажуудань машинынгаа ошобо ха. Абяа гаргаад, алишье [з]үг руу табилуулшаха гэхэдэнь [х]райл нэгэ юумэн дуташаба. Юун[ь]э гэхэдэ—бензин.

«Яалтай бэлэй!»—гэжэ шэбшэжэ [х]үзэжэ байтарнь, яаралтай түргэн [н]эгэ томо гэгшын самосвал машина бүрхирhөөр хажуугаарнь үнгэржэ [я]баба. Жалсарай Жанович баруун [г]араа үргэжэ, байлгыт гэбэ.

— Хүнэг бензин хэрэгтэй гэнэ [ю]ш?—гэжэ хүрин хара шарайтай хүбүүн кабина соohoo хүлзэнгээр [б]ултайгаад асууба.

—Баагшье абаа hаа, баггүй зохид [б]эн,—гэжэ Жалсарай Жапович [х]эмэбэ.— Теэд юутэ болохо юумэ aаб?

— Тэнгэриhээ тэб гэжэ буугаа [б]эшэ аад, тэрэнэй сэн мэдэхэгүй [г]ээшэш хайшаал юумэ aaб,—гэжэ хүрин хара хүбүүн гайхаба.—Алаабхида бензин юутэб, тэрэл сэнгээрнь үгэхэб.

— Үнэтэй бэшэ гү?—гэжэ Жалсарай Жаповичай үгэ алдахын тэндэ, үнөөхи хүрин хара хүбүүмнай:

— Үнэгүйе бэдэржэ олооройгты, —гээд, үүдэеэ хаб яб хаажархиба. Альгандаа оруулhан алтаяа, амандаа оруулhан хоолоо алдахаяа байhанаа мэдэржэрхихэдээ, Жалсарай Жапович дары түргэн хармаанаа hуулишаба. Хүрин хара хүбүүн: «Ухайш даа»,—гэhээр ута гэгшын шлангаа гаргаба.

Амаралтын үдэршье аргагүй hайнаар эхилээ hэн. Наран. Сэдьхэлшье тэнигэр. Зүгөөр городhoo тээ холохоно, багсаабал, хори-гуша модоной газарта гараад ябатарнь, сэнхир хүхэ «Волгонь» хахаhан хүндэл «пүр-пар» гээд байшаба. Жалсарай Жанович мэдээ ухаа алдажа, мэгдүү түргэн буугаад, шэншэлэн хаража үзэбэ. Шэнэ машина эбдэрхэ hэн гү. Харин бензинэ харан гэhээнь, дуhалшье үгы болоторoo дууhашанхай байба. Жалсарай Жапович нэгэ дахин хүндөөр hанаа алдаад, харгын машина тогтоожо, хайра гуйха гэжэ шиидэбэ. Теэдшье удаан болонгүй урдаhаань ашаанай машина ерэжэ, хоёр хүнэг бензин хогшол зөөри ехээр эрингүй, хооhон бааг уруунь эюулжэрхибэ.

Жалсарай Жапович тэрэ дары городоо бусажа, бензинэй магазин бэдэрхэ гэжэ шиидэбэ. Түрүүшынь магазинда—керосин, хоёрдохи магазиндань баhа керосин байба. Уур сухал болоhон Уланов:

— Бензин хаана худалдадаг юм?!—гэжэ ганирба.

— Заправочна станцидал худалдадаг юм ааб даа,—гэhэн харюу соносходоо, уур сухалаа гансата тараажа, урма баяртай тиишэнь гүйлгэбэ.

— Талонтойл hаатнай бензин эюулхэб, үгы hаатнай, үгы,—гэжэ хэлээд, бензин эюулдэг басаган дүтэ хүргэбэгүй.

— Теэд... теэд хаанаhаа тэрэ талоп абажа болохо юм?—гэжэ Жалсарай Жапович аалиханаар, сухалынь хүргэхэгүй hанаатай асууба.

— Хаанаhаа абанат, танай хэрэг. Нефтебазаhaa абана гүт, али шофернуудhаа гү —хамаагүй. Намhаашье абахадатнай болохо.

— Ухайш даа, үгэжэл хайрлыт, — гэжэ Улановнай баясаба.— Одоошье гүрэнhөө худалдажа абаhан бензинээр ябадаг болохомни ха юм.

Тэрэ басаганиинь мэнэ hая, Жалсарай Жаповичай хараhаар байтар, автобусай жолоошонhoo абаhан талоноо гаргаад, нэгэ нэгээр таhалжа, жаран литр эюулжэрхибэ.

— Хэдые түлэхэбиб?—гэжэ энэ бүгэдыень гайхангяар адаглан хаража байха зуураа, Жалсарай Жапович бүришье hулаханаар асууба:

— Бидэ гүрэнэй наймаан гээшэбди, тиимэл ха даа гүрэнэй сэнгээр, арба литрэй 64 мүнгэ абадагбди,— гэжэ миhэдшье гэнгүй тэрэ залуухан заправщица хэлэжэрхёод:

— Удаадахинь хэн бэ?!—гэжэ хашхаржа оробо. Жалсарай Жапович тархяа hэжэрhээр холодохо зуураа: «Нэгэнhээнь абаад, нүгөөдэдэнь худалдадаг ямар тиимэ гүрэнэй наймаан гээшэб»—гэжэ ойлгожо ядангяар шэбшэбэ.

— Эй, ши, хубиин машинтан!— гэжэ автол машинадаа эюулжэ байhан самосвалай жолоошо хойноhoонь ооглобо.

Жалсарай Жапович эрьелдэбэ.

— Ямар мүнгөө багтаажа ядаhан хүмии даа, энэ хонжоо гэргэнhээ долоон мүнгөөр бензин абахаяа яажа hанаабши. Намhаа таба мүнгөөр абыш. Үгэеэ ойлголсоод байгаа hаа, үшөөшье үнэгүйгөөр үгэхэлби. Минии нэрэ обог Хараев Харанут, танилсая,—гээд, жолоошо гараа hарбайба. Энэ баян жолоошоhoo Жалсарай Жапович үшөө зуун литр худалдажа абаад, гэр байрынь адрес hураба. Хэды тиигээшье hаа, сэдьхэлээ, hэшхэлээ сэбэрлэхын тэдысэ Улановнай Улаан-Үдээр дүүрэтэр талон гү, али тоhо, бензин наймаалдаг магазин бэдэрээд олобогүй. Түбэй нефтьбазада, хотын дүрбэн заправочна станцинуудта талон худалдадаг гэжэ тодоруулаашье hаань, туhа нэмэри болобогүй. Нэгэн гэбэл, талон алга, үгы гэбэл, бензин алга. hүүлэй hүүлдэ бензинээр баян Харанут Хараевhаа hайн хангагша хаанашье олдохоёо болишоо бэлэй.

Теэд Нюу Нютар Нюргаар гараха гэжэ дэмы хэлсэдэггүй хамнай. Харанут Хараевай хахад миллион километр үлүү ябаhан тухай хуурмаг саарhан элирээд, бензинээр баян жолоошомнай бэеэ мэдэхээ болижо, холо дүтын газар руу туулгаhанииньшье тэрэл гэлэй. Харин хэдэн арбаад тонно бензиниинь hорожо абаад, хүхэ сэнхир «Волгоёо» гүйлгэhэн Жалсарай Жапович Уланов, улаахан «Москвичаараа» дардам харгыгаар табилуулhан Дархан Дабаевич Данзанов, хуушарhаншье hаа, хурдан зандаа «Победа» машинада монсолзуулhан Иван Петрович Сидоров болон бусад, дүрбэн мөөртэй, гурбан мөөртэй, хоёр мөөртэй машинануудай эзэд, хамагhаа hайн хангагшаяа алдаад, шаналжа удаан байнгүй, шэнэ хараевуудые бэдэрhэниинь hэжэггүй ааб даа. Хараевуудшье харгыгаар олон ябаhаар ха юм.

Үнэхөөрөөшье, хараевуудай үгы hаа, манай республика соо бии мянга гаран машинанууд, 17 мянгаад мотоциклнууд түхэреэн жэл соо байраhаа хүдэлэнгүй зогсохо байгаа бшуу. Нарин гэгшээр тоолоод үзэхэдэ, эдэ бүхы машинанууд жэл соо 3 мянган тонно бензин гаргашалдагынь элирүүлэгдээ. Тиихэдэ наймаанай эмхи зургаанууд хубиин машинатайшуулда оройдоол мянгаад тонно бензин худалдаhан байна.

— Теэд аяар хоёр мянгаад гаран тонно бензин хаанаhаа абаа гээшэб?!—гэhэн сонордомо асуудал дохёо гараха ёhоороол гарана ха юм. Тииhээ тиитэрээ 2 мянган тонно гээшэмнай түмэр харгын 40 цистернэ дүүрэн бензин лэ!

Улаан-Үдэдэ, Хандагатайн, Шулуутайн болон Хоронхойн леспромхозуудта бензин худалдалга hүүлэй үедэ hайжарhан хэбэртэй. Гэбэшье, бүхыдөө республика соо, илангаяа хүдөө нютагуудта бензин худалдалга гуримшуулагдаагүй байhаар.

Республикын худалдаа наймаанай Министерство бензин худалдахаяа гол таhа арсаhан байна, тиихэдэ «Буркоопсоюз» бензин хубааридаг аад, хубиин машина болон мотоциклтайшуулда худалдахаар табигдаhан бензиниие гол түлэб өөhэдынгөө хэрэгламжэдэ гаргашалжархидаг.

Заправочна станци дээрэ хубиин машинатай хүнүүдэй гүйлгэhэн километрые, эюулhэн бензинэйнь хэмжүүр тэмдэглээд, талонуудайнь булангые ээдтэнь орхибол, ухаантай hэн. Жэлдээ хоёр дахин машинаяа техническэ харалгада асархадань, тэрээгээрнь гүйлгэhэн километрэйнь галдаhан бензиниинь шалгаад, таарахагүй, hэлгээтэй байбалнь, зэмэ амасуулха дүүрэн арга бии бшуу.

Иимэ хэрэг хэхэ шухала, тон шухала. Түмэр замай 40 цистернэ дүүрэн бензин алмаха гэжэ hанаа hаа, энэ хэрэг яаралтай түргэн шиидхэхээр болоо....

Хараевуудhaa харгынуудаа, хармаануудаа сэбэрлэе!

В. Ганов.

ХИЛЫН СААНАhАА

Хани барисаа, харилсаа холбоо хүгжөөхэ шэнэ алхам

БЕЛГРАД, августын 16. (ТАСС). «Советскэ Союзай түгэлдэр хүгжэлтэ» гэжэ ехэ статья «Народна Армия» гэжэ газетэ толилоо. Советскэ Союзай экономическа хүгжэлтэ тухай мэдээнүүдые дурдаха, КПСС-эй XX болон XXII съезднүүдэй ехэ удха шанартай байhые тэмдэглэхэ зуураа газетэ иигэжэ бэшэнэ: КПСС-эй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, Советскэ правительствые толгойлогшо Н. С. Хрущевой Югославида ерэхээ байhаниинь хоёр оронoй арадуудай хоорондохи хани харилсаа үргэдхэлгэдэ угаа ехэ удха шанартай байхань лабтай. Эдэ хоёр арад нэгэн адли хүсэл эрмэлзэлгэтэй байhанаа дэлхэйн хоёрдохи дайнай үедэ хамтынгаа дайсантай тэмсэхэдээ адхаруулhан шуhаараа улам батадхаа, мүнөө социалис болон коммунис обществонуудые байгуулха талаар гаргадаг оролдолгоороо, бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал бэхижүүлхын түлөө хамтынгаа тэмсэлээр дайнай үедэ тогтоhон харилсаа холбоонойнгоо, хани барисаанайнгаа үндэhэ hууриие үргэдхэнэ.

Югославиин ажалшад, бүхы арадууд хани барисаата Советскэ Союзай хүтэлбэрилэгшэ, гүрэнэй элитэ ехэ ажал ябуулагша Н. С. Хрущевые халуунаар амаршалха байна. Агууехэ Ленинэй орондо hүүлэй хэдэн жэлэй туршада экономическа болон ниитын угаа ехэ шэнэдхэлгэнүүдые бэелүүлхэ талаар Н. С. Хрущев КПСС-эй ЦК-дахи, Советскэ правительствадахи соратнигуудтаяа хамта үүсхэл гаргаhан байна гэжэ «Народна Армия» тэмдэглэнэ.

Хоёр оронoй эгээн харюусалгатай гүрэнэй ажал ябуулагшадай болон партийна хүтэлбэрилэгшэдэй бэе бэедээ айлшалалсажа уулзалга, илангаяа 1956 ондо президент Титогой Советскэ Союзда айлшалга, 1962 ондо Н. С. Хрущевой болон Верховно Советэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Л. И. Брежневэй Югославида айлшалга Советскэ Союзай болон Югославиин арадуудай хоорондохи харилсаае саашадань үргэдхэн бэхижүүлгэдэ угаа ехээр туhалаа гэжэ газетэ бэшэнэ.

КПГ эб найрамдалай түлөө тэмсэлшэдэй түрүүшын зэргэдэ ябана

БЕРЛИН, августын 16. (ТАСС). Германиин коммунис партиие хуули бусаар хориходоо, боннско засаг-гаархид арадта харша, эб найрамдалда аюултай политика бэелүүлхын тулада өөhэдтөө зам нээжэ үгэхые оролдоhон байгаа гээд компартиин хоригдоhoop долоон жэл гүйсэhэнтэй дашарамдуулан, КПГ-эй центральна орган болоо «Фрейес фольк» гэжэ газетэ бэшэнэ.

Эб найрамдал аршалан хамгаалхын, демократическа эрхэ болон социальна хангалга хамгаалхын түлөө тэмсэлэй боложо байhан газарта коммунистнууд хаа хаанагүй түрүүшын зэргэдэ ябана гээд газетэ тэмдэглэнэ.

Ядерна туршалгануудые хорихо тухай договор Москвада баталагдаа. Энэ хадаа милитаризмда, атомна дайнай аюулда эсэргүүсэн КПГ-эй олон жэлэй туршада нюуса эрхэ байдалда хэhэн тэмсэлэй үрэеэ үгэhыень гэршэлжэ үгэнэ гээд «Фрейес фольк» онсолон тэмдэглэнэ. Атомна зэбсэг Германиhаа холодуулха тухай, Баруун Германиин армиие атомна зэбсэгээр хангуулхагүй тухай, ядерна туршалгануудые хорихо тухай КПГ-эй хэдэг эрилтэнүүд мүнөө Баруун Германиин зоной эрилтэ болоо.

Москвада гар табигдаhан договорые эсэслэн баталалгые дэмжэнэ

ВАШИНГТОН, августын 15. (ТАСС). Зэбсэгтэ хүсэнүүдэй талаар сенадай комиссиин сэрэгүүдэй зэhэнги байха асуудалаар подкомиссиин хаамал заседани үсэгэлдэр болоо. Агаарта, замбуулинай дайдада, уhан доро ядерна зэбсэг туршалгануудые хорихо тухай договор эсэслэн баталха ябадалые США-гай сэрэгэй хүтэлбэрилэгшэд дэмжэнэ гэжэ США-гай штабуудай начальнигуудай комитедэй түрүүлэгшэ генерал М. Тэйлор мэдүүлээ.

„Бата бэхи хани барисаанай hайндэр[ь]

СОФИ, августын 16. (ТАСС). «СССР Болгари хоёрой бата бэхи хани барисаанай сэдьхэл хүдэлгэмэ hайндэр», «Социализмын наран доро Болгариин улам ехэ амжалта туйлажа байhаниинь элеэр харагдана» гэhэн томо гаршагуудтайгаар «Болгари социализм байгуулна» гэhэн национальна выставкын Москвада баярай оршон байдалда нээгдэhэн тухай мэдээсэлнүүдые Б[олга]риин газетэнүүд толилно. Уга[н] хани халуун, аха дүү ёhоной [о]байдалда выставкын нээгдэhые [бүхы] рэниие совет хүнүүдэй ехээр [хүлеэн абаhые] нирхоhые бүхы газетэнүүд он[солон] тэмдэглэнэ. «Советско-болг[арска] бата бэхи хани барисаанай» hа[йндэр] «Сокольники» парк соо эхилбэ[] гэжэ «Труд» газетэ бэшэнэ.

Чехословакиин ниислэлэй хүн зонтой уулз[алга]

ПРАГА, августын 16. (ТАСС). Чехословакиин элдэб ажал эрхилдэг олониитын түлөөлэгшэдтэ СССР-эй лётчик-космонавт Валентина Терешкова мүнөөдэр айлшалаа. Үглөөгүүрынь Чехословакиин эхэнэрнүүдэй комитедтэ тэрэ орожо, национальна фронтын составта ородог партинууд болон организаци[нуудай] түлөөлэгшэдтэй уулзаа.

«Тесла-Москва» гэжэ за[водто] Валентина Терешкова удаань [байhа]hон байна. Тус предприятиин дэлмэришэд болон инжене[рнүүд] замбуулинай баатар эхэнэрые ехэ хани халуунаар угтаа.

Конгын шэнэ правительство

НЬЮ-ЙОРК, августын 16. (ТАСС). Армиин болон профсоюзуудай хүтэлбэрилэгшэд Конгын Республикын (Браззавиль ниислэлтэй) саг зуурын правительствые мүнөөдэр байгуулаа. Шэнэ правительствын премьер-министрээр Хуули гаргалгын суглаанай түрүүлэгшэ урдань байhан Альфонс Массамба-Деба томил[огдоо]. Гурба hара болоод, орон дотор [пре]зидентын болон парламентын hунгалтанууд болохо гэжэ соно[со]доhон байна. Энээн тухай [] агентствын корреспондент Бр[азза]вильhaa мэдээсээ.

Аха дүүгэй туhаламжа

БЕЛГРАД, августын 16. (ТАСС). Гэр баридаг завод бодхохо эрхэ байдалые шэнжэлхын тулада бүлэг совет мэргэжэлтэд мүнөөдэр Скопле городто ерээ. hаяхан газарай ехээр хүдэлхэдэ hандарhан Скопле городые hэргээхэ талаар аха дүүгэй туhаламжа болгон энэ за[вод] Советскэ Союз Югославида [бэлэг]лэhэн байгаа.

Редактор **Ц. О. ОЧИРО[В]**

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-У[дэ], улица ЛЕНИНА, 35. Телефоны: редактора—23-67, зам. ре[дак]тора—38-42, зам. редактора—35-84, секретариата—27[], отделов: сельскохозяйственного производства и партии[ной] жизни—47-59, 35-14, промышленного производства и парт[ий]ной жизни—48-89, 33-61, корректорская—35-95.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: идеологическ[ого] —24-74, советского строительства и быта—34-93, рабсель[ко]ров и писем—25-41, 38-30, информации—32-74 и переводов 34-05.

гор. Улан-Удэ, типография Министерства культуры Бурятской АССР.

Н00502. Зак. № 1454.

БУРЯАД ҮНЭН

4-дэхи нюур
1963 оной августын 18.